

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

Bakalářská práce

Václav Marek a Jan Šnéberger – amatérské varhanářství ve Vyšším Brodě

Vypracovala: Jitka Bieblová
Vedoucí práce: doc. PhDr. Martin Horyna, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam i o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích,

.....
Jitka Bieblová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá činností dvou amatérských varhanářů, kteří se věnovali opravě varhan v jižních Čechách od začátku 80. let 20. století. V době jejich působení se na území České republiky nenacházelo mnoho kvalitních opravářských dílen. Dílna opravářů Václava Marka a Jana Šnébergra, která sídlila ve Vyšším Brodě, se postarala o opravu mnoha desítek varhan. Zásahy do varhan, které zvyšovaly kvalitu hudby pěstované v kostelech a kláštorech při bohoslužbách či koncertech, prováděla dvojice amatérských varhanářů bez nároku na honorář. Cílem práce je popsat a zhodnotit činnost této dvojice a zaměřit se na opravu varhan v již zmiňované době.

Annotation

The bachelor thesis deals with activities of two amateur organ builders who have been devoted to the repairs of organs in South Bohemia since the early 1980s. In the Czech Republic were not many good-quality repair workshops during the time of their tenure. The workshop of repairers Václav Marek and Jan Šnébergr, which was based in Vyšší Brod, managed to repair tens of organs. Interventions in organs, which increased the quality of music played in churches and monasteries during worship or concerts, were performed by this pair of amateur organ builders for free. The aim of this thesis is to describe and evaluate activities of this couple and focus on the repair of organs in the above-mentioned period.

Poděkování

Velice děkuji panu doc. PhDr. Martinu Horynovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a informace, které mi při vypracování mé bakalářské práce poskytl. Dále bych chtěla poděkovat Václavu Markovi, který mi věnoval velké množství svého volného času a také řadu podkladů, díky kterým jsem tuto práci byla schopna vypracovat. Poslední dík patří mé rodině, která mě po celou dobu psaní této práce a po celou dobu mého studia podporovala.

Obsah

Úvod	6
1 Varhany	8
1.1 Vznik varhan	8
1.2 Stavba varhan	10
1.3 Údržba a závady varhan	14
1.4 Varhanáři	16
1.5 Funkce varhan	17
2 Firma Marek a Šnébergr	19
2.1 Město Vyšší Brod	19
2.2 Václav Marek	21
2.3 Jan Šnébergr	24
2.4 Společná práce	24
3 Opravy varhan dnes	43
Závěr	45
Seznam použitých pramenů a literatury	46
Seznam příloh	49
Přílohy	50

Úvod

Téma amatérského varhanářství ve Vyšším Brodě, kterému se věnovali Václav Marek a Jan Šnébergr, jsem si vybrala z důvodu, že jsem byla vždy fascinována krásným zvukem varhan v kostele. Od malička se věnuji hudbě a zároveň jsem byla vždy vedena k pravidelnému navštěvování bohoslužeb. Na bohoslužbách jsem už jako dítě obdivovala zvuk varhan nesoucí se obrovským prostorem kostela. Díky mému zájmu o hudbu jsem brzy začala v kostele svatého Mikuláše v Rožmberku nad Vltavou zpívat a později i hrát na příčnou flétnu. Postupně jsem se začala také zajímat o stavbu varhan a princip vzniku tónu. Opravování varhan je složitá činnost vyžadující množství vědomostí o nástroji. Často varhany chátrají v kostelech, nehraje se na ně a nikdo se o nástroj nestará. O tyto varhany se mnohdy postarají právě amatérští varhanáři, kteří nechtějí, aby tyto nástroje byly zapomenuty. Díky studiu na Katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jsem se dozvěděla o Václavu Markovi a Janu Šnébergrovi. Pánové jsou pro mě velmi zajímavými osobnostmi, kteří pomáhali zachovat či obnovit funkčnost starých nádherných nástrojů. Díky psaní této bakalářské práce jsem se seznámila s jedním z opravářů, Václavem Markem, a ze setkání jsem byla nadšená. Pan Marek byl velmi dobrosrdečný člověk, který měl velmi rád hru na varhany i jejich opravování, a pro mě je velkou ctí, že jsem takového člověka mohla poznat.

Práce je rozdělena do tří částí. V první části práce se zabývám varhanami obecně. Tedy jejich dějinami, stavbou, principem vzniku tónu, jejich údržbou a závadami a funkcí varhan v minulosti i dnes. Zmiňuji se zde také o tom, jak varhany vznikly a o nástrojích jim podobných. Dále je zde kapitola o významných varhanářích. Druhá kapitola je zaměřena na život Václava Marka a Jana Šnébergra a na jejich společnou práci. V první části je zde stručný text o městě Vyšší Brod, které bylo důležitým zázemím varhanářů. Nacházela se zde malá dílna, kde dvojice často opravovala varhanní součástky nebo dokonce celé varhany či harmonia. Toto město bylo také startovním místem pro všechny výjezdy za opravami, které dvojice varhanářů podnikala. V neposlední řadě je město Vyšší Brod důležité, protože se zde jeden z opravářů, Václav Marek, narodil a žil tu celý svůj život. Další část je věnována životu Václava Marka, jednoho z dvojice varhanářů. Následuje kapitola o Janu Šnébergrovi. Dále je zde popsán rozsah oprav, které varhanáři vykonali. Jedná se o opravy, kterým se věnovala dvojice společně, opravy, které provedl Václav Marek sám i opravy, které se uskutečnily ve spojení Václava Marka s jedním z dalších spolupracovníků, kteří mu příležitostně vypomohli. Opravy jsou vyjmenované podle roku, kdy proběhly. V této části se objevuje několik pojmů z varhanářské terminologie. V poslední kapitole se zabývám opravami varhan v současnosti.

Je zde zmíněno několik opravářů a opravářských firem. Zmiňuji zde dílnu s názvem Robert Ponča VARHANY, krnovskou dílnu Václava Smolky, varhanářskou dílnu Kánský – Brachtl a Vladimíra Šlajcha, varhanáře, jehož dílna se nachází v jihočeském městě Borovany. Stručnou kapitolu věnuji také současnému stavu varhan a problematice jejich oprav a restaurování.

Během psaní bakalářské práce jsem vycházela z několika získaných zdrojů. Přínosné pro mě byly především rozhovory s panem Václavem Markem, díky nimž jsem se dozvěděla řadu informací o životě varhanářů a o provedených opravách. Během rozhovorů mi byly Václavem Markem prozrazeny různé detaily týkající se oprav. Svě vyprávění Václav Marek prokládal historkami ze společných výjezdů, které pro mě byly velmi zajímavé. Dalším velkým zdrojem informací pro mě byl deník, který si vedl pan Marek. Jsou zde seřazeny podle data všechny opravy, které dvojice provedla. U každé opravy je napsané, kdo se jí věnoval a o jaké zásahy do nástroje se jednalo. Při psaní této práce jsem dále čerpala z publikace Kronika varhan Č.K. 1982–2015, jejímž autorem je varhanář Václav Marek. V knize jsou fotografie, dispozice varhan, je zde uvedeno, kdo nástroj postavil, rok stavby a stav nástroje. Publikace obsahuje 400 fotografií a je psaná formou kroniky. Kniha obsahuje přehled varhan na Českokrumlovsku, se kterými se Václav Marek setkal. Jsou zde fotografie nástrojů, z nichž některé už jsou v dnešní době zničeny nebo zanikly. Sám autor zde v předmluvě poznamenává, že informace jsou většinou čerpány z odborných a ověřených zdrojů, ale mohou se zde objevit i drobné nepřesnosti. V bakalářské práci jsou obsaženy také fotografie, které mi pro vypracování práce poskytl Václav Marek. V neposlední řadě jsem čerpala z obecné literatury o nástrojích. Z těchto knih jsem se dozvěděla informace o varhanách a jejich funkci. Několik informací, které jsou použity v bakalářské práci, pochází z internetových zdrojů.

1 Varhany

1.1 Vznik varhan

Výraz varhany vznikl z latinského slova organum. Výrazem organum byly dříve označovány hudební nástroje jako celek. Spojením několika píšťal různých velikostí vznikla Panova flétna neboli syrinx. Vynález této flétny je starými Řeky připisován bohu Panovi. Panovu flétnu lze považovat za přímého předchůdce varhan. Spojením principů rákosové píšťaly syrinx a lidového nástroje dudy v jeden nástroj došlo ke vzniku varhan v Orientu. Z důvodu, že bylo nutné získat zdroj vzduchu, který by byl schopen nahradit lidský dech potřebný k vytvoření tónu, vzniklo měchové zařízení. Čínský hudební nástroj šeng je také někdy považován za předchůdce varhan. Tento hudební nástroj se skládá z 25 píšťal, které jsou vestavěné do jedné nádoby, do které se vhání vzduch ústy.¹

Ktésibios vynalezl v 2. století př. n. l. v Alexandrii varhany na vodní tlak. U varhan nebyl použit měch, ale vzduch byl stlačován vodním lisem. Měch neumožňoval vhánění vzduchu do píšťal rovnoměrně a tím byla poznamenána kvalita tónu. Popisem těchto varhan se zabývali matematik Hérón a římský stavitel Vitruvius.² Vodní varhany byly nástrojem světským. Používaly se například v cirku, na fóru a při hostinách. U byzantského dvora se později tyto varhany staly ceremoniálním nástrojem.³ Varhany na vodní tlak byly kolem roku 350 n. l. vytlačeny varhanami s měchy. Varhany byly zdokonaleny Byzantci, jejichž císař Konstantin V. Kopronymos poslal tyto varhany jako dárek nejprve Pipinovi Krátkému a později také Karlu Velikému.⁴

První chrámové varhany byly postavené v Cáchách. V 10. století se stavěly varhany v Itálii a v 11. století se stavěly i v některých biskupských sídlech. Nástroje měly mnoho měchů a malý počet tónů. Hrály se na ně pouze jednoduché melodie bez harmonického podkladu. Proměna nástroje proběhla ve 12. století, kdy byla připojena klávesnice a počet měchů byl zredukován. Od 14. století se začaly společně s měděnými píšťalami vyrábět také píšťaly cínové. Pedál byl používán od 14. století. Na přelomu 15. a 16. století byla vynalezena zásuvková vzdušnice, která umožňovala využití různých rejstříků. Na nástroji došlo ke zvětšení tónového rozsahu a k doplnění chybějících chromatických tónů. Další rozšíření

¹ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 144.

² MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 144.

³ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 11.

⁴ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 144-145.

možností varhan bylo umožněno v 19. století zavedením kuželového systému. Vývoj nástroje zasáhl i počet kláves, které byly zúženy a jejich počet se zvýšil.⁵

V 17. století začaly vznikat varhany, které jsou zvukově téměř totožné s varhanami, jaké známe dnes. Velkým přínosem pro nástroj byl vynález vzduchoměru, který měřil tlak vzduchu ve vzduchovodech. Vynálezcem tohoto vzduchoměru byl Christian Foerner ve Wettinu. Dalším průlomovým okamžikem ve vývoji tohoto nástroje bylo zavedení nerovnoměrného temperovaného ladění. O tento čin se postaral varhaník Andreas Werckmeister roku 1691. Ve stejném období byly varhany opatřeny zásobními měchy a smykavými rejstříky.⁶ V raném baroku byla zavedena pravidla, která se týkala užívání rejstříků. Nedoporučovalo se používání dvou hlasů stejné stopové výšky, dále bylo zavedeno užívání rejstříku zdůrazňujícího harmonické tóny v hluboké poloze a rejstříku zdůrazňujícího základní tón v poloze vyšší.⁷ Další změny na nástroji byly provedeny v 18. století. V tomto století byly odstraněny lomené, zkrácené oktávy a byl rozšířen rozsah manuálu a pedálu. Manuál dosahoval rozsahu od C do f³ a pedál od C do d¹. Ve stejném století se H. J. Vogler pokusil o to, aby bylo možné na nástroji provést crescendo. Vynalezl expresivní skříň, ale dosáhnout crescenda se mu nepodařilo.⁸

V 18. století dochází ke změně hudebního myšlení a cítění. S nástupem mannheimské školy vzniká moderní orchestr a varhany zůstávají pouhým generálbasovým nástrojem.⁹ Počátkem 19. století roste zájem o romantický orchestr a varhany jsou odsunuty do ústraní. Jsou pokládány za jakýsi orchestr s klaviaturou.¹⁰ V polovině 19. století byly varhanáři Barkerem a Willisem položeny základy pro vznik pneumatické soustavy. Varhanáři vynalezli pneumatickou páku a poprvé tak použili stlačený vzduch, kterým byl otevřen píšťalový ventil. 19. století přineslo i celou řadu dalších vynálezů. Vznikly měchy s motorovým pohonem, crescendové pražce, volné kombinace, žaluziové pražce a další. V roce 1867 byla poprvé zavedena elektrická soustava Albertem Peschardem.¹¹

⁵ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 145-146.

⁶ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 145-146.

⁷ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 20

⁸ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 146.

⁹ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 20-21.

¹⁰ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 21.

¹¹ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 146.

Roku 1925 se objevilo na veřejnosti varhanní hnutí „Orgelbewegung“. Hnutí vzniklo okolo Alberta Schweitzera, který prosazoval návrat ke starým barokním nástrojům. Myšlenky Schweitzerova hnutí přišly do České republiky až kolem roku 1945. Od tohoto roku se objevují náznaky nového pohledu na varhany a interpretaci.¹²

1.2 Stavba varhan

Varhany se řadí mezi dechové nástroje vícehlasé. Nástroj obsahuje mnoho řad píšťal různých tvarů a velikostí. Z píšťal vycházejí tóny buď jednotlivě nebo ve skupinách. Vznik tónu je založen na sloupci stlačeného vzduchu, který se rozechvívá v různých typech píšťal, a který je řízen klávesami a složitým mechanismem.¹³

Nástroj je tvořen měchy s rozvodem stlačeného vzduchu, píšťalištěm a hracím stolem s řídicím a spojovacím zařízením.¹⁴

Měchy slouží k dodávání potřebného stlačeného vzduchu. Rozlišujeme dva typy měchů – měchy čerpací a měchy zásobníkové. Měchy čerpací slouží k čerpání vzduchu do měchů zásobníkových. Zde je vzduch stlačován vahou uměle zatěžkaných příkrovů. Pohyb čerpacích měchů je řízen motorickou silou nebo je čerpací měch nahrazen tlakovým ventilátorem, který je poháněný elektromotorem. Dříve byl pohyb čerpacích měchů řízen pákovým zařízením. Dělo se to buď ručně nebo šlapáním. Zásobníkové měchy slouží k tomu, aby docházelo ke vhánění stlačeného vzduchu hlavními vzduchovody do vzduchodů vedlejších. K těmto vedlejším vzduchodům jsou připojeny vzduchojemy, které slouží k dodávání vzduchu vzdušnicím a píšťalám.¹⁵

Další potřebnou součástí varhan je vzdušnice. Vzdušnice má tvar podlouhlé, uzavřené, hranolovité skříně. V této skříně je připraven vzduch, který zajišťuje rozezvučení píšťal, které jsou umístěny nad vzdušnicí. Varhany obsahují více než 100 píšťal odlišných tvarů, které vydávají tóny různé barvy. Tóny mohou znít jednotlivě, ve skupinách nebo v plénu.¹⁶

¹² BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 22-23.

¹³ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 144.

¹⁴ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 147.

¹⁵ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 147.

¹⁶ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 147.

Mechanická zařízení, která slouží k vzniku barevně odstíněných hlasů se nazývají rejstříky. Pojem rejstřík znamená dále také skupinu píšťal, která má určitý tónový rozsah a stejný hlasový charakter.¹⁷

O přístup vzduchu do píšťal a jeho regulaci se starají různé soustavy. Nejvíce užívanými soustavami jsou zásuvkové soustavy a kuželové soustavy. U zásuvkové soustavy se při stisku klávesy uvolní přístup vzduchu do skříněk podlouhlého tvaru, které se nazývají mřížiny. V tomto případě by se ozvaly všechny píšťaly téhož tónu. Pod píšťalami jsou umístěné různé lišty, zvané zásuvky, které zabraňují rozeznění všech píšťal téhož tónu. Zásuvky vpouštějí vzduch vytažením rejstříkového táhla pouze do píšťal, které patří ke zvolenému rejstříku. U soustavy kuželové dochází při stisku klávesy k uvolnění ventilu a vytažení rejstříkového táhla, čímž dojde k vpuštění vzduchu k určité řadě píšťal, která patří k určenému rejstříku. U zásuvkové vzdušnice dochází ke zvednutí jednoho velkého ventilu při zmáčknutí klávesy, zatímco u kuželové soustavy se zvedá tolik ventilů, kolik je rejstříků. Starší kuželový systém využívá pneumatická i elektrická soustava.¹⁸

Další důležitou součástí nástroje je traktura. Tato součástka se stará o spojení mezi klávesou v hracím stole a píšťalou. Obstarává otvírání ventilů píšťal, aby docházelo k proudění vzduchu, který je nutný k rozezvucení píšťal. Traktura je složená z úzkých táhel, bodců, hřídelů, úhlových pák a dalších zařízení. U starších varhan jsou využity traktury mechanické nebo výpomocně pneumatické. Z důvodu nespolehlivosti těchto traktur ve vlhkém prostředí se dnes využívají traktury pneumatické, elektropneumatické nebo elektrické.¹⁹

Počet píšťal u varhan může přesahovat počet 10000. Varhany obsahují dva typy píšťal. Jsou to píšťaly dřevěné a píšťaly kovové. Dřevěné píšťaly jsou vyrobeny z tvrdého a měkkého dřeva a kovové jsou vyrobeny z cínu s přísadou olova, zinku i mědi. Cínové píšťaly se většinou staví do průčelí nástroje. Píšťaly máme buď čtverhranné nebo kulaté. Podle tvoření tónu dále dělíme píšťaly na retné a jazýčkové. Retné píšťaly můžeme dále rozdělit na otevřené, polokryté a kryté. Výška tónu je závislá na délce píšťaly. Čím kratší píšťala je, tím je tón vyšší. Kdysi nejdelší otevřená varhanní píšťala C je dlouhá 8 stop. Podle této délky se určují oktávové polohy hlasů. Barva tónu je závislá na šířce píšťaly a na materiálu, z jakého je píšťala vyrobená. Síla tónu se odvíjí od množství a síly proudícího vzduchu. Píšťaly retné neboli

¹⁷ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 147.

¹⁸ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 147-148.

¹⁹ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 148.

labiální se od sebe liší rozměrem, výřezy, materiálem a tvarem. Tyto píšťaly se podobají zobcové flétně. Retné píšťaly rozlišujeme otevřené a kryté. Tón vzniká nárazem vzduchu do ústí píšťaly. Nárazem se vytvoří podélné chvění stojaté a vznikne tón. Výška tónu je dána počtem kmitů. Díky krytým píšťalám získáme tón o oktávu nižší oproti stejně dlouhým píšťalám otevřeným. Dále na varhanách nalezneme píšťaly jazýčkové. U těchto píšťal vzniká tón nárazem proudu vzduchu na chvějící se kovový jazýček. Rezonančním tělesem je ozvučnice, která je důležitá pro zesílení a zbarvení tónu. Jazýček na jednom konci kmitá a na druhém je umístěn na pevně. Délka chvění se prodlužuje nebo zkracuje drátěným šoupátkem a tím dosahuje tón žádoucí výšky. Jazýčky rozlišujeme nárazné a volné. Nárazné jazýčky narážejí na kraje žlábků, který je umístěn pod jazýčkem, tím získáme tvrdý a břeskný zvuk. Oproti tomu jazýčky volné kmitají volně a vytvořený tón je zde kulatý a měkký. Tón jazýčkových píšťal slouží k náhradě některých charakteristických orchestrálních nástrojů, kterými jsou například trubka, pozoun, hoboj, fagot, anglický roh nebo klarinet.²⁰ Zvuk varhan závisí také na akustice prostoru. Další složkou, od které se zvuk nástroje odvíjí, jsou rejstříky. Rejstříky stejného názvu mají odlišný zvukový charakter a vlastnosti, ty závisí na varhanáři a na zemi, kde vznikly.²¹

Hlasy varhan dělíme na základní a vedlejší. Základní neboli hlavní hlasy varhan máme buď normální nebo oktávové. Při stisku klávesy u normálních hlasů získáme odpovídající tón, zatímco když stiskneme klávesu u oktávových hlasů, zazní tón, který je o jednu nebo více oktáv výše nebo níže. Tyto oktávové hlasy mohou kromě samostatného zaznění zazní také jako podpora hlasů normálních. Vedlejší neboli pomocné hlasy jsou určeny k zesilování a barvení základních hlasů. Rozlišujeme pomocné hlasy jednoduché a smíšené. Jednoduché tóny slouží k náhradě vrchních parciálních tónů, těmi jsou kvinty, tercie a někdy také malé kvinty. Smíšené tóny, nazývané také víceřadové, jsou souzněním několika svrchních tónů tónu základního. Při stisknutí klávesy zazní v tomto případě souzvuk tónů, který se může skládat ze 2 až 14 tónů. Smíšené hlasy výrazně zesilují tóny základní.²²

Varhany jsou řízeny hracím stolem, který obsahuje klávesnice pro obě ruce. Těmto klávesnicím říkáme manuály, bývá jich několik a jsou postaveny nad sebou. Toto postavení umožňuje hráči hrát na manuály střídavě nebo každou rukou hrát na jiný. Dále obsahuje hrací

²⁰ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 148-149.

²¹ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 117.

²² MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 149-150.

stůl basovou klávesnicí neboli pedál. Tato klávesnice se ovládá nohama, přičemž hráč stlačuje klávesy špičkou, patou i plochou chodidel obou nohou. Manuály se od sebe liší barvou a silou tónu. Je to způsobeno tím, že každému manuálu a pedálu náleží určité rejstříky. Na hracím stole nalezneme také rejstříková táhla nebo sklopné páčky, které jsou přehledně uspořádané. Aby docházelo k snadné výměně rejstříků, jsou varhany opatřeny pomocnými zařízeními jako jsou například manuálové a pedálové spojky.²³

Důležitou součástí nástroje jsou kombinace. Dělíme je na volné a pevné. Volné kombinace slouží k přípravě rejstříkové hry před začátkem a pevné kombinace obstarávají udržení funkce hlasových skupin beze změny při ostatním rejstříkování. Ovládání kombinací probíhá díky tlačítkům, vypínačům a páčkám, které nalezneme pod manuály, na stranách hracího stolu a u nohou. Crescendový válec, zvaný také kolový zesilovač, slouží k pozvolnému přepínání rejstříků, aby docházelo ke stupňování tónu. Crescendový válec se stejně jako žaluziový pražec ovládá nohou. Žaluziový pražec je důležitý pro změnu síly tónu, a to tak, aby nedošlo ke změně barvy tónu. Zvláštním zařízením, které mívají rejstříky a jejich skupiny, je tremulant. Díky této součásti získá tón chvějivý charakter. Tremulant se objevuje na vzduchovodech nebo vzdušnicích.²⁴

Další součástí nástroje je systém multiplex, nazývaný také „Unit“. Slouží k rozvodu několika základních píšťalových řad na větší počet rejstříků v různých polohách. Všechny rejstříky mohou být zároveň k dispozici na všech manuálech i v pedálu. Varhany zvané „Unit“ mají 5 – 11 řad hlasů, přičemž každá řada hlasů je ve speciální expresivní skříni. Tyto varhany „Unit“ se v dnešní době už nevyrábí.²⁵

V současnosti se vyrábí kromě klasických varhan také varhany, u kterých vzniká tón čistě elektrickou cestou. Jedná se o varhany elektrofonické nebo elektronické. Tón vzniká pomocí elektrických kmitů o různých kmitočtech, které vznikají v elektronkových a tranzistorových generátorech. Dochází k zabarvení různými filtry, k zesílení v zesilovačích a reprodukci v reproduktoru. U varhan tohoto typu se neobjevují měchy, vzdušnice ani píšťaly.²⁶ Snaha o využití elektroniky v hudbě se objevuje už v 18. století. O první varhany

²³ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 150-152.

²⁴ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 150-152.

²⁵ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 153.

²⁶ MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9. s. 153-154.

s elektromagnetickými generátory se zasloužil dr. Thaddeus Cahill.²⁷ První ryze elektronické varhany byly vytvořeny mezi lety 1928–1930 A. J. Gilevetem a E. E. Couplexem.²⁸

Velikost varhan závisí na velikosti prostoru a na akustice v prostoru, dále je závislá na umístění, funkci a v neposlední řadě na finančních možnostech.²⁹

1.3 Údržba a závady varhan

Stejně jako jiné hudební nástroje, i varhany jsou závislé na okolních podmínkách. Na nástroj působí klimatické změny, stárnutí materiálu a vlastním užíváním nástroje dochází k opotřebování. Z tohoto důvodu se na nástrojích tohoto typu často objevují závady různého druhu. Některým závadám lze předejít pravidelnou a správnou údržbou nástroje.³⁰

Důležitou věcí je, že každý, kdo do varhan zasáhne, by se měl nejdřív zamyslet nad svými znalostmi v oblasti stavby varhan. Při řešení závad platí postup: identifikovat, specifikovat a nakonec odstranit. První fáze identifikace je nejsnazší. Následující fáze specifikace závady vyžaduje vyšší varhanářské vědomosti. Nejdříve musí varhanář prozkoumat typ vzdušnic, traktur a umístění strojů. Až poté je možné závadu specifikovat. Následuje fáze odstranění závady. Závady můžeme rozdělit na zjevné a skryté. Odstranění zjevných závad není v případě dobrých opravářských znalostí náročné. Oproti tomu skryté závady často vyžadují otevření snadno i obtížně přístupných prostor. K odstranění těchto závad je často potřebné speciální varhanářské nářadí.³¹

Opravy varhan mohou být nebezpečné, proto je nutné dodržování bezpečnostních předpisů. Často se objevují úrazy způsobené pádem nebo zasažením elektrickým proudem. Při zásahu člověka s nedostatečnými vědomostmi může dojít i k požáru nástroje.³²

Závady na nástroji mohou být různého původu. Většina závad v tónové traktuře souvisí s nesprávnou regulací. Závady pneumatických traktur bývají způsobeny nečistotami, unikáním vzduchu, ztvrdnutím nebo popraskáním membrán, míšků nebo taštiček. Špatná

²⁷ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 115.

²⁸ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 116.

²⁹ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 118.

³⁰ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 127.

³¹ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 127.

³² SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 127.

intonace píštal bývá způsobena nečistotami a prachem.³³ O intonaci se stará intonatér, který musí stanovit správnou sílu, barvu, zvukový charakter a začlenění rejstříku do zvukového celku nástroje. Na práci intonatéra závisí kvalita celého nástroje. Intonace probíhá na místě stavby. Před samotnou intonací probíhá ještě předintonace, která se dělá v dílně. V poslední fázi se provádí ladění, které je oproti intonaci pouze pracovním postupem. Práce intonatéra vyžaduje zvukovou představu, dobrý sluch a uměleckou odpovědnost a schopnost.³⁴

K předcházení závad je samozřejmostí otvírání žaluzií a zavírání hracího stolu po skončení hry. Součástí běžné údržby by mělo být také sledování teploty a vlhkosti a mazání ložisek motoru čerpadla vzduchu.³⁵

Péči o historické nástroje se zabývá také Státní památková péče. Až donedávna se Státní památková péče zajímala jen o vzhled nástroje a prospekt. Zvuková stránka nástroje se nebrala v úvahu. Z tohoto důvodu bylo zničeno mnoho historických nástrojů. Velké množství historických varhany se nachází v chrámovém prostředí a jejich péče je často svěřena do rukou neodborníků. Při zásahu do nástroje je důležité brát v úvahu míru a kvalitu zásahů v minulosti a posoudit kulturně historický význam nástroje.³⁶ V současnosti se Národní památkový ústav stará o nástroje, které jsou zapsané v seznamu chráněných movitých památek České republiky. Ne v každém kraji má ale Národní památkový ústav odborníky, kteří jsou schopni vykonat kvalitní práci. Biskupství a arcibiskupství mají ordinářem jmenované organology, kolaudátory a komise. Ti se starají o varhany na daném území. I přes tuto skutečnost dochází při opravách varhan k mnoha problémům a škodám.³⁷

³³ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 128.

³⁴ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 38.

³⁵ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 127.

³⁶ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 143.

³⁷ VIČAR, Jan. *Varhany a jejich funkce v Čechách a na Moravě 1600-2000*: in honorem Jiří Sehnal. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 171 s. Kritické edice hudebních památek, 5. ISBN 80-244-0610-1. s. 26.

1.4 Varhanáři

Slovo varhanář označuje člověka, který se zabývá výrobou varhan, případně jejich opravou a restaurováním.³⁸

Při náhledu do varhanářské historie můžeme nalézt řadu varhanářů či varhanářských firem. Jedním z významných varhanářů byl Hans Heinrich Mundt, který působil roku 1673 v Praze.³⁹ Tento významný autor pražských barokních varhan se narodil roku 1632 v německém městě Kolín nad Rýnem. Jako učeň vycestoval do Prahy, kde se naučil stavbu varhan od Hieronyma Artmanna. Rozhodl se v Praze zůstat a založil si zde svoji dílnu v domě U Zlaté štiky v Dlouhé ulici. Postavil celou řadu varhan. Mezi jeho díla patří například varhany v kostele Matky Boží před Týnem. Některé varhany, které Hans Heinrich Mundt postavil byly nahrazeny jinými nebo přestěhovány. Jedná se například o chórové varhany v klášteře v Plasech, které byly později přestěhovány do Kralovic a varhany v cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě, které byly nahrazeny jinými varhanami.⁴⁰

Roku 1699 se proslavil Abraham Starck stavbou varhan ve Zlaté Koruně.⁴¹ Zajímavé bylo především Starckovo výtvarné řešení varhan, kterým předstihl dobu o mnoho let.⁴²

Michael Engler postavil varhany v Olomouci.⁴³ Jednalo se o barokní nástroj, který byl tímto vřatislavským varhanářem dokončen roku 1745 v kostele svatého Mořice. Nástroj tehdy obsahoval ve třech manuálech s pedálem celkem 43 znějících restříků.⁴⁴

V Teplé byly postaveny varhany roku 1756 Antonínem Gartnerem.⁴⁵ Pravnuk Antonína Gartnera, Josef Gartner, si roku 1820 otevřel vlastní dílnu a stejně jako prastrýc a otec se věnoval stavitelství varhan a pian. Díky znalosti varhanářského a literárního umění napsal

³⁸ TŮMA, Jaroslav. Tentokrát jen glosa: O varhanách! In: *Operaplus.cz* [online]. 9.12.2018 [cit. 14.12.2018]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/tentokrat-jen-glosa-o-varhanach/>.

³⁹ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 148.

⁴⁰ SKVARIL, Jan. Hans Heinrich Mundt (1632-1691). In: *Sonusparadisi.cz* [online]. ©2015 [cit. 7.1.2019]. Dostupné z: <http://www.sonusparadisi.cz/en/blog/hans-heinrich-mundt-1632-1691/>.

⁴¹ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 148.

⁴² ŠLAJCH, Vladimír. Plasy. In: *vladimirslajch.cz* [online]. Poslední změna 14.8.2016 [cit. 7.1.2019]. Dostupné z: http://www.vladimirslajch.cz/varhany/zobraz_projekty.php?id=Plasy.

⁴³ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 148.

⁴⁴ TŮMA, Jaroslav. Odborná polemika: Varhany u svatého Mořice v Olomouci. Jaká je čeká budoucnost? In: *Operaplus.cz* [online]. 17.12.2017 [cit. 8.12.2018]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/odborna-polemika-varhany-u-svateho-morice-olomouci-jaka-ceka-budoucnost/>

⁴⁵ SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0. s. 148.

knihu „Belehrung über die Einrichtung der Orgeln“.⁴⁶

Velice významnou se stala varhanářská firma Rieger. Firma byla založena Franzem Riegerem, který ji v roce 1872 předal svým synům. Franz Rieger se narodil 13. prosince 1812 v obci Sosnové poblíž Krnova. Varhanářské vzdělání a mnohé zkušenosti získal Franz Rieger ve Vídni, kde studoval u významného varhanáře Josepha Seybertha. Do roku 1873 provozoval varhanář malou dílnu s pěti zaměstnanci. Nástroje Franze Riegera byly výjimečné především kvalitou materiálů a výborným řemeslným zpracováním. Po předání firmy synům se synové Gustav a Otto rozhodli, že vytvoří továrnu a budou ji budovat na jiných základech. Nástroje se od varhan Franze Riegera odlišovaly koncepcí, konstrukcí a výrobní charakteristikou. Podařilo se jim udržet kvalitu nástroje.⁴⁷ V současné době je firma Rieger jednou z největších evropských varhanářských firem. Po ukončení druhé světové války došlo k odsunu německých majitelů a následnému znárodnění firmy. Součástí se stala menší varhanářská dílna Josefa Klosse. Od té doby byla užívána značka Rieger-Kloss až do roku 2015, kdy byla činnost ukončena. Firma vyrobila více než 3730 nástrojů, které byly vyváženy do celého světa.⁴⁸ U nás nalezneme varhany od této firmy například ve Sjezdovém sále Paláce kultury v Praze, ve Velkém sále Janáčkovy konzervatoře v Ostravě a v Sukově síni Domu hudby v Pardubicích.⁴⁹

1.5 Funkce varhan

Hlavním úkolem varhan je přednes sólistických přednesů a doprovod. Varhany mají být schopny vytvořit plný a zářivý zvuk pléna. Dále by měly varhany zvládnout doprovod hudby vokální i instrumentální.⁵⁰

V historii byl velký rozmach varhan zaznamenán na severu Německa. Kromě uvedení a zakončení bohoslužby měly varhany a varhaník za úkol uvádět a doprovázet lidový zpěv a hrát při různých světských příležitostech.⁵¹

⁴⁶ SRB, Josef. *Dějiny hudby v Čechách a na Moravě* [online]. Praha: Matice česká, 1891. [cit. 8.12.2018]. Dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/D%C4%9Bjiny_hudby_v_%C4%8Cech%C3%A1ch_a_na_Morav%C4%9B.

⁴⁷ LYKO, Petr. *Varhanářská firma Rieger*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. 146 s. ISBN 978-80-7464-976-9. s. 14-18.

⁴⁸ LYKO, Petr. *Varhanářská firma Rieger*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. 146 s. ISBN 978-80-7464-976-9. s. 90.

⁴⁹ LYKO, Petr. *Varhanářská firma Rieger*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. 146 s. ISBN 978-80-7464-976-9. s. 97.

⁵⁰ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 119.

⁵¹ BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s. s. 19.

Vývoj nástroje byl zabrzděn příchodem druhé světové války. Nástroj byl znovu oživen po roce 1945, ne však na dlouho. Roku 1948 došlo k omezení vlivu církve a veškeré duchovní hudby. To se týkalo i varhanní hudby v kostelích. Došlo také k omezení varhanářských firem. Jediná podporovaná varhanní hudba byla hudba koncertního charakteru. Později došlo k rozvoji varhan v prostředí obřadních síní národních výborů. Jednalo se o využití varhanní hudby na radnicích během svatebních obřadů a na hřbitovech a v krematoriích během smutečních obřadů.⁵²

V dnešní době jsou varhany oblíbeným nástrojem při liturgii. Po obnově církevní správy došlo k založení církevních a řádových škol, kde se vyučovala hudba. Mimo jiné šlo i o výuku hry na varhany. Obory týkající se duchovní hudby a hry na varhany byly také zařazeny do studijního plánu na několika dalších státních i soukromých školách.⁵³

⁵² VIČAR, Jan. *Varhany a jejich funkce v Čechách a na Moravě 1600-2000*: in honorem Jiří Sehnal. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 171 s. Kritické edice hudebních památek, 5. ISBN 80-244-0610-1. s. 98.

⁵³ VIČAR, Jan. *Varhany a jejich funkce v Čechách a na Moravě 1600-2000*: in honorem Jiří Sehnal. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 171 s. Kritické edice hudebních památek, 5. ISBN 80-244-0610-1. s. 26.

2 Firma Marek a Šnébergr

2.1 Město Vyšší Brod

Působišťem Václava Marka a Jana Šnébergra bylo město Vyšší Brod, kde se věnovali některým opravám v malé dílně a odkud vždy vyjžděli do různých měst opravovat nástroje. Toto místo je také rodným městem pana Václava Marka.⁵⁴

Vyšší Brod je malé město, které se nachází v jižních Čechách a je nejjížnějším městem České republiky. Město se rozkládá v Šumavském podhůří, jen kousek od Horních Rakous.⁵⁵ Podle sčítání obyvatel v roce 2014 je počet obyvatel ve městě Vyšším Brodě 2392 a má 7 místních částí. Pod Vyšší Brod spadá Dolní Drkolná, Dolní Jílovice, Herbertov, Hrudkov, Lachovice, Studánky a Těchoraz.⁵⁶ První doložené jméno tohoto města je Hohenfurt. Tento název vznikl z místního určení „zu dem hohen Furt“ neboli „u vysokého brodu“. Později bylo toto německé pojmenování přeloženo do latiny a vznikl název Altum Vadum. Český název je od nepaměti Vyšší Brod.⁵⁷

Dříve se zde nacházela jedna z nejstarších stezek spojující Čechy a Podunají. První písemná zmínka je z roku 1259 ze zakládací listiny cisterciáckého kláštera. V této listině potvrzuje Vok I. z Rožmberka darování území klášteru. V 16. století získalo město právo užívat znak a pečeť. Velkými požáry bylo zničeno 54 domů a město tak přišlo o středověký charakter. Povýšení na město získal Vyšší Brod až v roce 1870. Ve městě, které se nachází nedaleko od hranic s Rakouskem, žilo převážně obyvatelstvo německy hovořící. Česky hovořící obyvatelstvo zde tvořilo pouze menšinu. To se změnilo po druhé světové válce, kdy došlo k odsunu německého obyvatelstva. Do Vyššího Brodu přišly nové rodiny. Došlo k násilnému zrušení kláštera a upadal i význam města, které dříve tvořilo centrum celého regionu. Město opět získalo své postavení roku 1989.⁵⁸

Důležitou součástí města Vyšší Brod je cisterciácký klášter. Klášterní areál se nachází ve vyvýšené poloze nad západním břehem řeky Vltavy. Stavba klášterního kostela a přilehlých budov byla dokončena v 80. letech 14. století. Východní část kostela a příčná loď s přilehlými

⁵⁴ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 20. 10. 2018.

⁵⁵ ELIÁŠEK, Jan. *Jižní Čechy*. 1. vyd. Český Krumlov: MCU, 2013. 92 s. ISBN 978-80-7339-217-8.

⁵⁶ VYŠŠÍ BROD. Statistické údaje. In: *mestovyssibrod.cz* [online]. ©2019 [cit. 15.1.2019]. Dostupné z: http://www.mestovyssibrod.cz/statisticke-udaje_22.html.

⁵⁷ HANSOVÁ, Jarmila. Klášter Vyšší Brod. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_klasvb.xml.

⁵⁸ VYŠŠÍ BROD. Stručná historie města. In: *mestovyssibrod.cz* [online]. ©2019 [cit. 15.1.2019]. Dostupné z: http://www.mestovyssibrod.cz/strucna-historie-mesta_55.html.

kaplemi byla postavena v 60. - 80. letech 13. století. Klášter byla založen roku 1259 Vokem z Rožmberka, který sem povolal cisterciáky z rakouského kláštera Wilhering. Na přání Voka z Rožmberka se stal klášter rodovým klášterem a bylo zde pohřbeno deset generací této rodiny. Z kláštera se stalo velké panství, které bylo roku 1422 dobyt husity. Těmi ale klášter nebyl výrazně poškozen. Významná je klášterní knihovna, kterou postavil opat Quirin Mickl. Knihovna obsahuje přibližně 70 000 svazků, 1 200 rukopisů a 400 prvotisků.⁵⁹ V knihovně se nachází také řada hudebních pramenů. Například je zde rukopis číslo 42, který napsal v klášteře bratr Přibík v roce 1410. Rukopis obsahuje latinskou a českou duchovní lyriku a vícehlasé písně.⁶⁰ V současnosti žije v klášteře komunita cisterciáků, kteří se o klášter starají a postupně ho rekonstruují. V klášterním areálu se nachází také poštovní muzeum.⁶¹

Další důležitou stavbou je farní kostel svatého Bartoloměje. Kostel byl postaven před rokem 1259 a farnost vznikla roku 1259. Od roku 1264 je farní kostel pod patronátem cisterciáckého kláštera. V době husitské byl farní kostel ve velké míře poničen a znovu obnoven byl až v 16. století. V roce 1643 došlo k přestavbě kostela a vysvěcení oltáře opatem Georgem Wendschuhem. Nový oltář v barokním stylu byl pořízen roku 1761. Vedle kostela stojí budova fary.⁶²

Jihozápadně od kláštera se nachází poutní místo zvané Maria Rast am Stein. Zde stojí kaple Panny Marie Sněžné, obrazárna a kaple Božího hrobu. V roce 1844 se na tomto místě, kde podle legendy odpočívala Panna Marie s Ježíškem, zjevil obraz Panny Marie Sněžné. Roku 1887 byla na tomto místě postavena kaplička, která byla usedlíky vyzdobována a zkrášlována. Opat cisterciáckého kláštera Leopold Wackarž navštívil kapličku a rozhodl se postavit zde poutní kostelík. K vysvěcení došlo v roce 1888. V roce 1890 byla kaple nahrazena novou, kde byla umístěna socha Panny Marie Sněžné. Původní kaple v současnosti slouží jako obrazárna. Roku 1898 tu byla vybudována křížová cesta, která vede od farního kostela ve Vyšším Brodě. Křížová cesta zahrnuje 14 zastavení.⁶³

⁵⁹ HANSOVÁ, Jarmila. Klášter Vyšší Brod. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_klasvb.xml.

⁶⁰ HORYNA, Martin. Hudba v klášteře Vyšší Brod. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_hklavb.xml.

⁶¹ HANSOVÁ, Jarmila. Klášter Vyšší Brod. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_klasvb.xml.

⁶² SCHUSSER, František. Farní kostel svatého Bartoloměje ve Vyšším Brodě. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_kossvb.xml.

⁶³ KUDYZNUDY. Poutní místo Maria Rast am Stein u Vyššího Brodu. In: *kudyznudy.cz* [online]. Poslední změna 9.4.2019 [cit. 10.4.2019]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Aktivity/Poutni-misto-Maria-Rast-am-Stein-u-Vyssiho-Brodu.aspx>.

Město Vyšší Brod je také rodištěm mnoha významných osob. Pocházel odtud Oskar Emil Batěk. Tento hudební pedagog a dirigent se narodil 27. 10. 1888 ve Vyšším Brodě. Věnoval se studiu učitelského ústavu v Českých Budějovicích a poté studoval skladbu na Pražské konzervatoři u Josefa Bohuslava Foerstera. Dirigování studoval u Otakara Ostrčila a Václava Talicha. Společně s Františkem Mít'ou Hradilem vydal brožuru s názvem Budujeme hudební školu, která byla vydána v Praze roku 1947.⁶⁴ Další významnou osobností je Franz Isidor Proschko. Tento básník a spisovatel se narodil 2. dubna 1816 ve Vyšším Brodě. Navštěvoval zde obecnou školu, poté chodil na gymnázium v Českých Budějovicích a po ukončení se začal věnovat studiu státního a civilního práva v Praze. Celkem je autorem sedmdesáti pěti děl. Psal básnické sbírky, novely a historické romány. Za svůj život získal řadu ocenění, například Zlatý záslužný kříž s korunou. Byl vyznamenán Velkou zlatou medailí za umění a vědu. Na jeho rodném domě ve Vyšším Brodě se nachází pamětní deska.⁶⁵

Nedaleko města Vyšší Brod se nachází řada přírodních úkazů jako například vodopády svatého Wolfganga a Čertova stěna. Díky nenarušené přírodě a kulturním památkám je město Vyšší Brod turisticky velmi navštěvované.

2.2 Václav Marek

Václav Marek se narodil 21. 9. 1954 ve Vyšším Brodě. Navštěvoval Vyšebrodskou základní školu, po jejímž ukončení nastoupil na střední odborné učiliště ve Větrní u Českého Krumlova. Studoval zde obor Strojník chemické výroby. Už od dětství chtěl řídit lokomotivy, do této profese ale nebyl přijat. Nastoupil tedy do malé obce Loučovice, kde získal místo pracovníka u stroje. Tomuto zaměstnání se věnoval 40 let.⁶⁶

Již jako mladý kluk, v roce 1972, získal brigádu v kostele u faráře ThDr. J. Krčála. Věnoval se zde sekání dřeva a dalším obdobným činnostem. Velice se zajímal o varhany, proto mu farář J. Krčál sehnal knihy a učil ho hrát na harmonium. Hra Václava velice bavila. Začal se tedy věnovat klavírní škole Jana Maláta, podle které studoval dva roky. Až roku 1982 pustil mladého Václava Marka farář J. Krčál k varhanám, na které si mohl zahrát. Václav Marek byl z hry na varhany nadšený, dokonce si dělal črty varhan. Kupoval si také gramofonové desky. Byly to například desky Mariana Vargy a jeho skupiny Collegium Musicum. Podařilo se mu

⁶⁴ KOSTRHUN, Petr. Batěk, Oskar Emil. In: *ceskyhudebnislovník.cz* [online]. Poslední změna 27.1.2015 [cit. 20.3.2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictio nary&task=record.record_detail&id=102.

⁶⁵ ANDERLE, Jiří. Dr. Franz Isidor Proschko. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_frispr.xml.

⁶⁶ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 20. 10. 2018.

sehnat 20 desek od Johanna Sebastiana Bacha. Začátky hraní během bohoslužeb nebyly jednoduché. Veškeré písně hrál Václav Marek v jedné tónině, tedy v C dur. Bylo mu divné, že lidé při jeho hře nezpívají. Až později zjistil, že lidé nemohou písně vyzpívat kvůli rozsahu. Jelikož hrál vše z paměti, musel začít písně transponovat do jiných tónin, aby si lidé v kostele mohli během bohoslužby zazpívat.⁶⁷

Čím déle na varhany hrál, tím více se začínal o varhany zajímat. Rád četl různé knihy, z nichž se také naučil, jak jsou varhany postaveny a jak fungují. Z knih si nastudoval i jak opravovat varhany. Seznámil se s páterem Boudalem, který se věnoval opravám varhan. Když pater Boudal skončil s opravami kvůli stáří, Václav Marek převzal veškerou práci za něj. První varhany opravil roku 1982 v kostele Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, původně svaté Markéty, v malé jihočeské obci Malšín. Postaral se zde o uvedení do provozu dosud nehrajícího nástroje. Další oprava na těchto varhanách proběhla v roce 1990. Jednalo se o velkou opravu, při níž došlo k čištění, ladění a opravě ventilátoru. Po opravě těchto varhan v malšínském kostele se rychle rozkřiklo, jaká dobrá práce zde byla odvedena a Václavu Markovi se začali ozývat lidé i z daleka (např. Karlovy Vary, Prostějov) a prosili ho o opravu varhan. Po opravě varhan v Malšíně se začal Václav díky malšínskému faráři zdokonalovat ve hře na varhany. Václav Marek se později věnoval hře na varhany v Malšíně, na Maria Rast am Stein, v Přední Výtoni a ve Vyšším Brodě. Roku 1985 začal s Václavem Markem jezdit opravovat varhany jeho přítel Jan Šnébergr. Ten se od Václava Marka učil. Brzy Václav Marek zjistil, že Jan je velmi šikovný a přibral ho k sobě jako svého kolegu. Společné práci se dvojice věnovala dlouhých 24 let.⁶⁸

I přes velký zájem o opravy varhan se Václav Marek i nadále věnoval svému zaměstnání a varhany opravoval pouze ve svém volném čase. Pracoval v Loučovicích u stroje, což mu poškodilo sluch a až do konce života na jedno ucho neslyšel. Bohužel práce opraváře varhan nebyla příliš výnosná a při společných výjezdech s Janem Šnébergrem často dvojice nedostala peníze ani na úhradu jízdného. O Markovu práci se začal později zajímat Národní památkový ústav, kterému musel Václav Marek podávat přesné informace o tom, jaké varhany opravuje a jaké opravy na nich provádí. Společně s Janem Šnébergrem opravoval varhany až do roku 2010, kdy společně opravili poslední nástroj. Později pomáhal Markovi s opravami varhan Daniel Pilát, varhaník českokrumlovského kostela svatého Víta, a příležitostně také

⁶⁷ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 20. 10. 2018.

⁶⁸ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 4. 11. 2018.

přítelkyně Iveta a varhaník vyšebrodského cisterciáckého kláštera Lukáš Krutský.⁶⁹

Roku 2015 vydal Václav Marek knihu s názvem *Kronika varhan Č.K. 1982–2015*. Publikace obsahuje fotografie (kostel, oltář, varhany, hrací stůl), dále dispozice varhan, je zde uveden stavitel varhan, rok stavby a stav nástroje. Celkem zde k nalezneme kolem 400 fotografií. Kniha je psaná formou kroniky a obsahuje přehled varhan v okrese Č. Krumlov, se kterými se Václav Marek setkal při opravách, stěhování a návštěvách. Jsou zde vyfoceny nástroje, z nichž některé už jsou v dnešní době zničeny nebo zanikly. Celé zpracování této kroniky trvalo 33 let tedy od roku 1982, kdy Václav Marek opravil své první varhany, do roku 2015. Sám autor, tedy Václav Marek, zde v předmluvě poznamenává, že informace jsou většinou čerpány z odborných a ověřených zdrojů, ale mohou se zde objevit i drobné nepřesnosti. Většina z fotografií, které kniha obsahuje je pořízena autorem a obsahuje datum, kdy byla fotografie pořízena. Kniha je vytvořena z ručně psaných informací, které Václav Marek po dobu svého opravářského působení nashromáždil.⁷⁰

Václav Marek se věnoval hře na varhany v kostele až do roku 2018, kdy skončil a nahradil ho profesionální varhaník studující hru na varhany František Krutský. Naposledy si zahrál v kostele ve Frymburku. Poslední varhany opravil pan Marek v roce 2018. Jednalo se o opravu nástroje ve Frymburku. Za konec své opravářské činnosti ale považuje rok 2017. Další opravy varhan, které mu byly nabízeny byl nucen odmítnout. Za svůj život opravil Václav Marek celkem 90 varhan, z toho 51 na Českokrumlovsku a 39 mimo Českokrumlovsko.⁷¹

Během svého života se setkal Václav Marek s mnoha slavnými varhanáři. V roce 2017 se potkal s německým varhanářem Gerhardem Grenzingem, který opravuje nástroje ve své dílně ve španělské Barceloně.⁷² Až donedávna žil ve vlastním domku ve Vyšším Brodě. Má dvě dcery a vnučku, se kterou jezdil na časté výlety. Varhany sice už v poslední době neopravoval, ale i nadále se o ně zajímal. Mimo jiné se zajímal o zničené kostely na Českokrumlovsku. Svůj volný čas věnoval fotografování zničených kostelů, které zasílal na webové stránky www.znicenekostely.cz. Zemřel 2. února roku 2019 ve věku 64 let ve Vyšším Brodě vlivem těžké nemoci.⁷³

⁶⁹ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 12. 10. 2018.

⁷⁰ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 4. 11. 2018.

⁷¹ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 20. 10. 2018.

⁷² CISTERCIÁCKÝ KLÁŠTER VYŠŠÍ BROD. Vyšebrodské varhany jsou jedinečnou inspirací. In: *klastervyssibrod.cz* [online]. 5.6.2017 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.klastervyssibrod.cz/clanky/Vysebrodske-varhany-jsou-jedinecnou-inspiraci.html>.

⁷³ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 12. 10. 2018.

2.3 Jan Šnébergr

Jan Šnébergr se narodil 10. 10. 1950 ve městě Polička, okres Svitavy. Již jako malý kluk se přestěhoval s rodiči do města Litomyšl. Po dokončení základní školy se věnoval Jan Šnébergr studiu rentgenologie. Po čtyřech letech studium dokončil a stal se rentgenologem. Po přestěhování do Jižních Čech se seznámil v malé obci Loučovice s varhanicí místního kostela. S tou se později oženil. Dlouhou dobu pracoval na léčebně ve Vyšším Brodě. Po uzavření léčebny změnil své pracovní působiště a začal pracovat v Loučovicích, kde v tu dobu také bydlel. Živil se jako rentgenologický laborant.⁷⁴

Měl v oblibě hru na varhany. Často byl nazýván „černoklávesákem“ a to z důvodu, že při hře na varhany hrál jen na černých klávesách.⁷⁵

Roku 1985 se začal věnovat opravám varhan s Václavem Markem. Začal se od Václava učit a brzy se domluvili na spolupráci. Jejich společná práce trvala 24 let. Pouze jedny varhany opravil Jan Šnébergr sám.⁷⁶

Jan Šnébergr zemřel 1. 11. 2017 ve svých 67 letech na záduchu, udusil se. Václav Marek s oblibou vzpomínal na jejich společnou práci a na Janův výborný humor. Dle slov Václava Marka byla doba, kdy se věnovali Jan Šnébergr a Václav Marek opravám společně jeho nejoblíbenější, kvůli legraci, jakou si spolu při práci užili.⁷⁷

2.4 Společná práce

Rok 1982

Počátek oprav varhan Václava Marka se datuje od roku 1982. V tento rok opravil Václav Marek své první varhany. Byly to varhany v Malšíně a jednalo se o uvedení do provozu nehrajícího nástroje. Po této opravě se rychle rozkřiklo, jak je Václav Marek šikovný a talentovaný a začal dostávat nabídky na opravy varhan z celé České republiky i z Rakouska.⁷⁸

⁷⁴ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 12. 10. 2018.

⁷⁵ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 15. 11. 2018.

⁷⁶ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 4. 11. 2018.

⁷⁷ Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 15. 11. 2018.

⁷⁸ Deník Václava Marka, 1982.

Rok 1983

Roku 1983 opravil Václav Marek varhany v malé jihočeské obci Loučovice. Zde byla provedena velká oprava nástroje. Došlo k výměně vadných membrán, vyčištění, ladění nástroje a umístění ventilátoru na kůr a připojení k nástroji.⁷⁹

Rok 1984

Roku 1984 měl Marek mnoho nabídek na opravy varhan. Věnoval se opravě neúplných varhan v Hodňově, ze kterých byly odvezeny píšťaly do Zlaté Koruny, kde posloužily k opravě zdejších slavných barokních varhan. Píšťaly byly nahrazeny jinými, z půdy fary v Horní Plané, a bylo zde provedeno ladění. Dále uvedl do provozu nehrající varhany v Přední Výtoni. Ještě téhož roku opravoval nástroje v Horní Plané, v Dobré Vodě u Horní Plané, v Černé v Pošumaví, v Rychnově nad Malší, ve Světlíku a v Brlohu.⁸⁰

Rok 1985

Roku 1985 se datuje začátek spolupráce Václava Marka s Janem Šnébergem. Václav Marek zjistil, že je Jan Šnébergr šikovný a začal ho učit, jak opravovat varhany. Začala tedy jejich společná práce, při které opravili velké množství varhan. Společně se ale nevěnovali jen opravám. Často zachraňovali nástroje, které měly být zničené. První společná oprava Václava Marka a Jana Šnébergra proběhla v krušnohorském městě s názvem Nejdek. Společně zde opravili pozitiv. Po této práci jim byla nabídnuta oprava celého nástroje, kterou dvojici nabídl Páter Pražan. Práci na nástroji zahájili v únoru roku 1986. V roce 1985 společně opravili varhany ve Chvalšínách, v Ktiši, v Blansku, v Kaplici, v Omleničkách, v Římově, v Benešově nad Černou a v Malontech. Opravám, které nebyly provedeny přímo na místě, se dvojice varhanářů věnovala v malé dílně ve Vyšším Brodě. Veškerým opravám se Václav Marek a Jan Šnébergr věnovali ve svém volném čase. Souběžně s opravářskou činností navštěvovali oba pánové svá stálá zaměstnání, protože si byli vědomi, že opravami varhan se neuživí. Často se stalo, že nedostali zapláceno ani za cestu.⁸¹

⁷⁹ Deník Václava Marka, 1983.

⁸⁰ Deník Václava Marka, 1984.

⁸¹ Deník Václava Marka, 1985.

Rok 1986, 1987

V letech 1986 a 1987 proběhla celá řada oprav. Významná je především oprava obou varhan v klášterním kostele ve Vyšším Brodě. Byla zde provedena výměna ventilátoru, regulace vzduchu a ladění. Po této opravě zde hráli světoví umělci. Další práce na nástrojích proběhly ve Lhenicích, v Rudné, v Rožmberku nad Vltavou a ve Velešíně. Tyto velešínské varhany byly podle zápisků pana Marka později zrušeny a přestěhovány na Slovensko. V únoru téhož roku byly dále zahájeny velké opravy varhan v Nejdku.⁸²

Rok 1988

Roku 1988 se věnovali Václav Marek a Jan Šnébergr dalšímu velkému množství varhan. Drobné opravy provedli na varhanách ve Svatém Jáně nad Malší, v Prachaticích, v Horní Stropnici, v Dolním Bukovsku, v Abertamech, v Horním Štěpánově, v Hořicích na Šumavě, v Dolním Dvořišti, v Pacově, v Pošné, v Cetorazu a ve Velké Chmelištné. Větší opravy byly provedeny na varhanách ve Střížově. Zde byla provedena oprava membrány a ladění. Další velká práce v tomto roce byla provedena v kostele ve Větrní. Dvojice zde opravovala měch a motor. V roce 1988 byla provedena oprava varhan v Praze v Břevnově. Byla to oprava druhého manuálu a pedálu. Této práci se věnoval Václav Marek sám. Společně se dvojice pak vydala za účelem opravy varhan do Českého Krumlova, kde byly opraveny zlámané píšťaly. Do kostela v Nových Hamrech postavili Václav Marek s Janem Šnébergrem nástroj z neuvedeného zaniklého kostela. Dále zde došlo k drobným opravám a ladění nástroje.⁸³

Rok 1989, 1990, 1991

V letech 1989, 1990 a 1991 se věnovala dvojice řadě oprav. Přestěhovali positiv z kaple na faru v Kájově, v Borovanech došlo k drobným opravám a ladění nástroje, ve Svěrázu byla provedena oprava pedálu. Další drobné práce na nástrojích byly provedeny v kostelech v Rožmitále na Šumavě, ve Volarech a v Dobré Vodě u Nových Hradů. V Rychnově nad Malší u Nových Hradů byla provedena kontrola varhan. Václav Marek a Jan Šnébergr se rozhodli pro špatný stav varhany neopravit. V kostele v Malšíně opravil Václav Marek varhany sám. Jednalo se zde o velkou opravu hracího stolu, dosazen byl nový ventilátor, a nakonec došlo k ladění varhan. V Přední Výtoni dvojice společně vyměnila spálený motor a naladila nástroj.⁸⁴

⁸² Deník Václava Marka, 1986-1987.

⁸³ Deník Václava Marka, 1988.

⁸⁴ Deník Václava Marka, 1989-1991.

Rok 1992

Roku 1992 trávil Václav Marek množství času v Dobré Vodě u Horní Plané, kde probíhala velká oprava nástroje. Došlo k výměně abstraktů a kůže, vyrovnání píšťal zničených od ptáků a ladění nástroje. S Janem Šnébergrem ve stejném roce dostali nabídku na opravu varhan v Reichenthalu v Rakousku. Společně nástroj opravili a naladili. Díky jejich práci byly varhany zachráněny před zrušením. V létě roku 1992 věnovala dvojice Václav Marek a Jan Šnébergr velké množství času nástroji v kostele ve Slavkově. Společně s firmou Wintner zde došlo k opravení nástroje a následné postavení opraveného nástroje nazpět. Na varhanách byly použity nové píšťaly z Krnova a jiný měch původně z kůru z Bystřice. Ve stejném roce ještě došlo k opravám v Kaplici. Došlo k ladění nástroje v místní hudební škole. Ve Svěrázu byl nástroj vyčištěn a naladěn. V malé jihočeské obci, v Malšíně, vyměnil Václav Marek ventilátor. Také proběhly opravy ve Vyšším Brodě, a to jak v cisterciáckém klášteře, tak v kostele svatého Bartoloměje. Byly zde vyměněny ventilátory.⁸⁵

Rok 1993

23. 11. 1993 opravila dvojice varhany v Kamenném Újezdu u Českých Budějovic. U tohoto nástroje byla opravena tónová lišta a měch byl vyměněn za nový.⁸⁶

Rok 1994

V lednu roku 1994 byla provedena oprava nástroje v Husitském kostele v Českých Budějovicích. Na těchto varhanách proběhla kontrola a menší oprava. Ve stejném roce byl vyměněn ventilátor ve Světlíku. Dále tu Václav Marek a Jan Šnébergr vyčistili píšťaly a štoky a postarali se o ladění nástroje.⁸⁷

Rok 1995

Velká oprava varhan proběhla v roce 1995 v Přední Výtoni. Píšťaly byly při opravě demontovány, došlo k vyčištění a naladění nástroje, dosazen byl nový ventilátor. Nástroj byl přeladěn výš. Rejstřík Flöte byl obnoven na původní superoktávu 2'.⁸⁸

⁸⁵ Deník Václava Marka, 1992.

⁸⁶ Deník Václava Marka, 1993.

⁸⁷ Deník Václava Marka, 1994.

⁸⁸ Deník Václava Marka, 1995.

Rok 1996

Václav Marek a Jan Šnéberger se snažili opravit každé varhany, které se jim zdály v nepořádku. Někdy jim ale oprava nebyla dovolena. V roce 1996 chtěla dvojice opravit varhany v Rychnově u Nových Hradů. Oprava byla zamítnuta farním úřadem pro potíže s Národním památkovým ústavem. Na jaře téhož roku byli opraváři pozváni do rakouského Oepingu. V malém městečku si Václav Marek a Jan Šnéberger prohlédli nástroj v kostele. Odmítli převoz varhan do kostela ve Svatém Tomáši. Červenec trávil dvojice v kostele v Dobré Vodě u Českých Budějovic. Věnovali se zde demontáži vsazeného nástroje, který byl přestěhován do kaple v Loučovicích. O měsíc později podnikli Václav Marek a Jan Šnéberger opět cestu do Rakouska, tentokrát do města Reichenthal. V místním kostele proběhla oprava papíru ve vzdušnici a ladění nástroje. V září téhož roku byla provedena oprava harmonia ve Křemži. O měsíc později byla dvojice opravářů opět pozvána do Křemže. Tentokrát do Husitského sboru, kde byla provedena kontrola nástroje a menší oprava pneumatického systému. Během listopadu došlo k přizvání opravářů ke třem nástrojům. Byla opravena vypadlá pružinka v pedálu v kostele v Nejdku. V Rudné a v Jezdné proběhla kontrola varhan.⁸⁹

Rok 1997

Na počátku roku 1997 došlo k třetí opravě varhan typu „unit“ z Nových Hamrů. Oprava byla provedena doma. Na opravě pracovali varhanáři Václav Marek a Jan Šnéberger společně.⁹⁰

Rok 1998

Většinu oprav provedených v roce 1998 provedl sám Václav Marek. V březnu započal kompletní opravu varhan z roku 1925 ve Frymburku. O měsíc později, tedy v dubnu, se pan Marek postaral o odvoz píšťal z Loučovic do Malšína. V červenci se varhanář věnoval opravě a čištění dvou píšťal v Dobré Vodě u Horní Plané. Varhany byly připravovány na koncert. Během koncertu upadl velký ventil šlapání měchu. Oprava byla provedena v průběhu koncertu. 26. 7. 1998 zavítal Václav Marek do kostela ve Světlíku. Provedl zde kontrolu nástroje před svěcením kostela. Došlo k přehození fází motoru. Od října se k Václavu Markovi opět přidal Jan Šnéberger a dalším opravám se věnovali společně. Podařilo se jim po dvanácti letech opravit unit rejstřík Bordon 16' – Bordon 8' v Nejdku. V Nových Hamrech proběhla kontrola stavu nástroje a kontrolní ladění. Nástroj byl ve výborném stavu, tudíž nebylo třeba oprav. V srpnu téhož roku byly nalezeny zbytky varhan v kostele v Markvarticích. V prosinci

⁸⁹ Deník Václava Marka, 1996.

⁹⁰ Deník Václava Marka, 1997.

proběhlo předání opravených frymburských varhan. Kostel dostal na varhany záruku dva roky.⁹¹

Rok 1999

V lednu roku 1999 byla dvojice opravářů pozvána do Omleničky. Společně zde odstranili stále znějící flétnu 4'. Rozbitý mechanismus regulace vzduchu nebyl opraven. 17. ledna zavítala dvojice opět do Frymburku. Proběhl dovoz a rozebrání harmonia F. Schiedmayer Pianoforte Fabrik Stuttgart. Došlo k úplné výměně spodku zničeného červotočem. Oprava harmonia byla dokončena v květnu. Byla vyměněna šlapadla a ráhno. Dále došlo k vytočení 4 ks ozdob a bylo vyměněno okoženění 54 ventilů. Nakonec bylo harmonium v prosinci roku 1999 prodáno panu Vaverovi. V květnu roku 1999 podnikli Václav Marek a Jan Šnéberger cestu do Prachatic. Společně zde naladili velké varhany v kostele svatého Jakuba. Na konci měsíce ještě opravili a vyčistili harmonium v klášteře ve Vyšším Brodě. Na začátku srpna roku 1999 byla dvojice opět v kostele ve Frymburku. Proběhla výměna řemene šlapání a byl dosazen nový řemen. Na konci měsíce srpna trávil Václav Marek množství času v Markvarticích. Proběhlo zde vystěhování zbytku varhan z půdy kaple. Varhany byly z velké části rozbité a zaházené střešními taškami a jinými věcmi. Nošení varhan z půdy trvalo dvě a půl hodiny. Rozbité varhany byly složeny částečně u Václava Marka doma a zbytek v klášteře ve Vyšším Brodě. V září roku 1999 dvojice společně naladila varhany ve Frymburku. V říjnu proběhla oprava v Omleničkách. Bylo vyměněno vedení a kolečka, dále došlo k regulaci měchu a opravě skříňky. V prosinci ještě dvojice opravila varhany v Černé v Pošumaví. Provedena byla oprava znějících tónů, kuželky byly zaseknuté.⁹²

Rok 2000

V únoru roku 2000 bylo opravováno harmonium z Loučovic z kostela svatého Prokopa. Harmonium bylo 8. května převezeno do kostela svatého Josefa ve Vyšším Brodě. Ve Světlíku proběhla kontrola varhan, ty byly ve výborném stavu. V březnu se Václav Marek vydal až do daleké Olomouce. Věnoval se zde opravě harmonia. Bylo dosazeno nové okoženění ventilů, nový hlásek, šlapání a krytování. Během měsíce května se dvojice varhanářů vydala za opravami varhan ještě do jihočeské obce Frymburk, do Svěráze a do Kaplice. V Kaplici proběhlo několik dalších oprav v listopadu roku 2000.⁹³

⁹¹ Deník Václava Marka, 1998.

⁹² Deník Václava Marka, 1999.

⁹³ Deník Václava Marka, 2000.

Rok 2001

Rok 2001 zahájili Václav Marek a Jan Šnébergr opravou nástroje opět v Kaplici. Proběhla velká oprava místního harmonia. Byl vyměněn potah kláves za nový, dodána nová registrová táhla. Na závěr bylo provedeno čištění nástroje. Znovu zavítala dvojice varhanářů do Kaplice v květnu. Tentokrát navštívili hudební školu, kde se věnovali opravě nástroje. Během měsíce května stihli varhanáři ještě opravit nástroje ve Frymburku a ve Světlíku. Ve Frymburku došlo k opravě znějících tónů a ve Světlíku byl dosazen nový kryt regulační skříně. Václav Marek se v květnu vydal na Svatý Kámen. Byl zde z důvodu zkoušky varhan, které opravoval varhanář Dušan Doubek. Ty však nehrály. V červenci byla provedena oprava varhan v Trhových Svinech. V září téhož roku opravili Václav Marek a Jan Šnébergr varhany v Soběslavi a v Dráchově.⁹⁴

Rok 2002

V roce 2002 zavítali varhanáři do hřbitovní kaple v Českém Krumlově. Oprava varhan však byla Němci odmítnuta, protože se jim zdála příliš drahá. Varhany byly převezeny do Zadní Zvonkové. V srpnu téhož roku proběhla v kapli v Českém Krumlově oprava harmonia. V říjnu byla dvojice pozvána k nástroji v Dobré Vodě u Nových Hradů. Václav Marek tuto opravu odmítl. Ve stejném roce se věnovala dvojice ještě práci na nástrojích v Černé v Pošumaví a v Dolním Dvořišti, kde dvojice připravila varhany na koncert.⁹⁵

Rok 2003

Rok 2003 byl dalším hojným rokem pro dvojici varhanářů Václava Marka a Jana Šnébergra. Opravy varhan započali opraváři v únoru. Zavítali do Rychnova u Nových Hradů, kde proběhla kontrola nástroje a byla nabídnuta oprava. Oprava těchto varhan byla započata v dubnu téhož roku a věnoval se jí sám Václav Marek. Klávesy byly potaženy novými potahy, dále proběhla oprava a výměna některých míšků. Práce na nástroji byla dokončena v červnu. O měsíc později, v červenci, bylo provedeno ladění nástroje ve Přední Výtoni. V říjnu se věnovala dvojice opravě znějících a neznějících tónů v Černé v Pošumaví. Ještě v říjnu proběhla oprava a seřízení ventilátoru ve Chvalšínách u Českého Krumlova, seřízení a oprava registrů v Hořicích na Šumavě a seřízení a ladění nástroje v Nejdku. Ve stejný měsíc byla opraváři odřeknuta oprava varhan ve Vlachově Březí. V listopadu se vydali Václav Marek a Jan Šnébergr do rakouského Reichenthalu. Byla provedena oprava registrů, hřebene a ráhna.

⁹⁴ Deník Václava Marka, 2001.

⁹⁵ Deník Václava Marka, 2002.

Po smrti místního varhaníka byly do tohoto kostela pořízeny nové varhany. Od listopadu opravoval Václav Marek nástroje bez kolegy Jana Šnébergra, který byl v té době nemocen, proto se opravám nemohl věnovat. Opravil varhany v klášteře ve Vyšším Brodě za asistence Lukáše Krutského, kde byly vyndány píšťaly, dále proběhlo vyčištění, sestavení a ladění nástroje.⁹⁶

Rok 2004

V roce 2004 byly opraveny varhany v Rychnově nad Černou u Nových Hradů, harmonium na faře v Českém Krumlově, varhany ve Frymburku a nástroj v Hořicích na Šumavě.⁹⁷

Rok 2005

Následoval rok 2005, který byl dalším hojným rokem na opravy varhan. V září roku 2005 byla dokončena stavba varhan typu „unit“ z Nových Hamrů. V červnu proběhla první společná práce Václava Marka a Daniela Piláta. Dvojice zamířila do Větrní. Zde došlo k vyndání části píšťal před malováním a následné nasazení zpět. Byl poskytnut návrh opravy. V červenci se Václav Marek vydal do Svatého Tomáše, kde se věnoval demontáži a odvozu spáleného motoru. Motor byl po opravě dovezen zpět a zapojen. Proběhla ještě oprava zlomeného abstraktu. Od srpna do září došlo k vyčištění celého nástroje ve Větrní. V říjnu zavítal Václav Marek do Českého Krumlova do kostela svatého Víta. Byla provedena oprava a výměna okožení, vzduchovodu a ladění některých píšťal. Dále ve stejný měsíc proběhlo v Kájově přidělení spadlé ozdoby a v Přídolí měření a příprava nástroje na umístění ventilátoru.⁹⁸

Rok 2006

V květnu roku 2006 dokončil Václav Marek opravu harmonia z Brna. Byly vyměněny plstě, řemeny šlapání a nástroj byl vyčištěn. Dále byla během měsíce května provedena oprava nástroje ve Větrní. Na přelomu měsíce května a června se uskutečnila prohlídka a příprava nástroje na opravu v Přídolí. V červnu se věnoval Václav Marek opravám varhan v Omleničkách a ve Svatém Kameni. O měsíc později, v červenci, proběhl převoz varhan z kaple v Loučovicích do Cetvin. Varhany nebyly kompletní, chyběla asi polovina píšťal, ostatní píšťaly byly pošlapané, zničené. Dne 10. července zařídil Václav Marek odvoz všech zbytků varháněk z kostela v Markvarticích. Od července do srpna se pak věnoval Václav

⁹⁶ Deník Václava Marka, 2003.

⁹⁷ Deník Václava Marka, 2004.

⁹⁸ Deník Václava Marka, 2005.

Marek společně s Danielem Pilátem velké opravě varhan v Zátoni. Byl opraven měch a příslušenství, dále byly dodány nové dvě nohy pedálových píšťal, nový podstavec na nohy a nové abstrakty. Bylo provedeno čištění a ladění nástroje a další drobné opravy a vylepšení nástroje. V září se Václav Marek společně s Danielem Pilátem vydali do Věžovate Pláně, aby opravili tamní nástroj. Oprava varhan byla dokončena o měsíc později, v říjnu. Ve stejný měsíc ještě učinil Václav Marek několik oprav na nástroji v Rožmitále na Šumavě.⁹⁹

Rok 2007

V roce 2007 provedl Václav Marek několik oprav sám a několik s kolegou Danielem Pilátem. V lednu se Václav Marek vydal do Horního Dvořiště, kde částečně naladil varhany pro koncert. S Danielem Pilátem pak vyjel do Hořic na Šumavě. Nástroj zde byl opraven, byly vyladěny membrány, proběhlo odpojení a zalepení vytrženého dřevěného vzduchovodu. V dubnu se věnoval Václav Marek stavbě skeletu varhan v Cetvinách a v květnu se vydal do Hořic na Šumavě, kde se uskutečnilo připojení ventilátoru a oprava dřevěného vzduchovodu. Po této opravě se vydal pan Marek s Danielem Pilátem do Svěrázu. V této obci se věnovala dvojice opravářů prohlídce místního nástroje. Opravy byly zahájeny na přelomu měsíců května a června téhož roku. V květnu byl vyzván Václav Marek, aby dorazil do Cetvin z důvodu vyzvednutí vzdušnic. V červnu se vydal do Rychnova nad Černou u Nových Hradů. Bylo třeba, aby proběhlo stříkání nástroje xylamonem, látkou, která chrání nástroj proti červotoči. O měsíc později byl Václav Marek požádán, aby přijel do Dolního Dvořiště a opravil nástroj v místním kostele. Od dubna do července téhož roku se věnovali Václav Marek s Danielem Pilátem opravě nástroje v obci Rychnov nad Malší. Došlo k rozebrání stolu, byla přidána nová pružina, dále bylo opraveno okožení, provedeno čištění klaviatur a další drobné opravy. 2. prosince 2007 se věnoval Václav Marek odvozu dřevěných píšťal z Malšína do truhlárny ve Vyšším Brodě. Na konci téhož měsíce se Václav Marek společně s Danielem Pilátem vydali do Větřní, kde uvedli do provozu nástroj v místním kostele. V měsíci srpnu poté ještě Václav Marek zkontroloval a přitáhl dřevěné pružení pedálové klávesnice. Poslední dvě práce tohoto roku vykonal s Václavem Markem jeho kolega Daniel Pilát. Byla to oprava v Rychnově nad Malší, kde došlo k sestavení a uvedení nástroje do provozu, a dokončení opravy v obci Svěráz.¹⁰⁰

⁹⁹ Deník Václava Marka, 2006.

¹⁰⁰ Deník Václava Marka, 2007.

Rok 2008

V roce 2008 opravil většinu nástrojů Václav Marek sám bez jakékoli pomoci. V lednu se vydal do obce Rožmitál na Šumavě, kde se věnoval novému okožení míšků. V měsíci únoru stihl varhanář hned dvě opravy. První oprava proběhla v Malontech a další na Svatém Kameni. Zde se věnoval Václav Marek broušení ventilů a dalším opravám. Některé opravy musely být odloženy na měsíc duben. Bylo provedeno další broušení ventilů v positivu, vyndání much z píšťal a uvedení nástroje do provozu. Na přelomu května a června se věnoval Václav Marek nástroji v Hořicích na Šumavě. Proběhlo stříkání nástroje xylamonem a odvoz vzduchovodu do Cetvin. V měsících červnu, červenci a srpnu byly provedeny drobné opravy na nástrojích v obcích Svéráz, Cetviny, Přední Výtoň a Svatý Kámen. Svůj čas od srpna do listopadu věnoval Václav Marek nástroji v obci Cetviny, kde prováděl velkou opravu místních varhan. Poslední tři opravy tohoto roku provedl Václav Marek s kolegou Danielem Pilátem. Bylo to v měsíci prosinci a dvojice se společně vydala do Českého Krumlova, do Rychnova nad Malší a do Rožmitálu na Šumavě. V Českém Krumlově, v kostele svatého Víta, se uskutečnilo ladění jazyků a seřízení membrán šroubky. V Rychnově nad Malší došlo k zapojení ventilátoru a bylo dodáno světlo nad hrací stůl. V Rožmitále na Šumavě usoudila dvojice opravářů, že je nutné vyměnit všech asi 70 míšků na tanním pneumatickém nástroji.¹⁰¹

Rok 2009

V březnu roku 2009 byl Václav Marek pozván do Blanska, aby opravil varhany, u kterých se nevracely klávesy. Došlo k rozebrání nástroje a vyndání tužky zapadlé mezi abstrakty. V květnu téhož roku se vydal varhanář opět do oblíbených Cetvin. Zde se uskutečnilo úplné sestavení, ladění, čištění a regulace nástroje, byla opravena boční ozdoba k otevírání stolu, ventilátor a elektrika a další drobné nedostatky nástroje. 8. 6. 2009 se Václav Marek vydal do Rychnova nad Malší, kde se zabýval zhotovením, natřením a usazením bedny k ventilátoru. Na konci téhož měsíce ještě připravil zkušený opravář nástroj v kostele v Rožmitále na Šumavě na koncert. V létě se uskutečnila kontrola nástroje v Hořicích na Šumavě a Václav Marek nabídl opravu tohoto nástroje. V říjnu provedl pan Marek opět opravu nástroje v Rožmitále na Šumavě. Poslední dvě opravy tohoto roku proběhly v Dolním Dvořišti. První oprava se konala v říjnu a druhá v listopadu. Obě opravy byly komplikované a časově dosti náročné.¹⁰²

¹⁰¹ Deník Václava Marka, 2008.

¹⁰² Deník Václava Marka, 2009.

Rok 2010

Rok 2010 započal Václav Marek stěhováním varhan z rakouského Lince do Sankt Oswaldu. Stěhování nástroje proběhlo v lednu. V březnu zavítal varhanář do Rychnova u Nových Hradů, kde se věnoval opravě hodin. O měsíc později, v dubnu, navštívil Václav Marek hned dvě města. Vydal se do Černice, kde se uskutečnilo ladění nástroje, a do Rožmitálu na Šumavě, kde proběhlo stříkání hracího stolu xylamonem. Obec Dolní Dvořiště navštívil Václav Marek v měsíci květnu a v měsíci červnu. Věnoval se převážně čištění a drobným opravám nástroje. V měsíci červnu byl dále vyzván, aby přijel do velkého kostela v Kaplici a provedl opravu pedálu. Dále započal v týž měsíc opravu varhan v Hořicích na Šumavě se svým kolegou Danielem Pilátem. V červenci trávil Václav Marek svůj volný čas v Malontech. Věnoval se zde opravám nástroje a fotografování. V srpnu téhož roku byl Václav Marek znovu vyzván, aby navštívil Dolní Dvořiště. Proběhla oprava stěn tří píšťal a ladění nástroje. Ve stejný den, 6. 8. 2010, se věnoval varhanář zhotovení světla nad hracím stolem v Cetvinách. Ve stejném roce se uskutečnila ještě další řada oprav. Václav Marek se věnoval opravám ve Svatém Kameni, v Besednici, v kostele svatého Floriána v Kaplici a v kostele svatého Petra a Pavla v Kaplici. 16.10. 2010 společně s Danielem Pilátem dokončili opravu nástroje v Hořicích na Šumavě. Na konci měsíce října zahájil Václav Marek opravu nástroje v Malontech. Byla provedena demontáž a odvoz všech tónových lišt a dalších porouchaných součástek. 11. - 14. listopadu proběhla poslední oprava, na které se společně s Václavem Markem podílel také jeho kolega Jan Šnéberger. Dvojice se věnovala ladění celého nástroje a opravě prasklé membrány v Nejdku. Na konci měsíce listopadu proběhlo svěcení opravených varhan v Hořicích na Šumavě. Na varhany hrál Daniel Pilát. Od zimy 2010 do roku 2011 se věnoval Václav Marek ve své dílně opravě a sestavování malontských varhan.¹⁰³

Rok 2011

Opravy v roce 2011 započal Václav Marek s přítelkyní Ivetou v květnu v Pištíně u Českých Budějovic. Dalším opravám v měsíci červnu se věnoval sám Václav Marek. Byly to opravy v hudební škole v Kaplici, v Dolním Dvořišti, v Besednici, v Hořicích na Šumavě a v Cetvinách. Na začátku měsíce července proběhla další oprava v Pištíně u Českých Budějovic. Na opravě se podílela také Iveta. Ve stejný měsíc opravoval Václav Marek společně s Lukášem Krutským nástroj v Malšíně. Byla provedena výměna dvou kusů drátů v kuželkách prvního manuálu. V srpnu provedl Václav Marek drobnou opravu nástroje ve

¹⁰³ Deník Václava Marka, 2010.

Svatém Kameni. Společně s Danielem Pilátem proběhlo 28. srpna 2011 předání opravených varhan v Malontech. V listopadu byla Václavem Markem provedena drobná oprava a malé ladění tří tónů nástroje v Omlenici. Ve stejný rok se uskutečnila dále ještě oprava nástroje v Benešově u Českého Krumlova a společně s Danielem Pilátem ladění jazyků hlavních varhan v kostele svatého Víta v Českém Krumlově. V Dobré Vodě u Českých Budějovic proběhlo složení a oprava nástroje.¹⁰⁴

Rok 2012

Opravy následujícího roku, roku 2012, byly započaty v únoru, kdy Václav Marek zavítal do obce Malšín. Zde proběhla kontrola a drobná oprava nástroje. O měsíc později, v březnu, navštívil varhanář Kamenný Újezd u Českých Budějovic, kde provedl seřízení anulátoru. Společně s Danielem Pilátem navštívil 5. dubna kostel svatého Víta v Českém Krumlově. Zde se uskutečnilo ladění jazyků. Ve stejný měsíc byla dokončena oprava harmonia z Dobré Vody u Českých Budějovic. Následovaly další dvě opravy, při kterých asistoval panu Markovi kolega Daniel Pilát. 17. května se dvojice společně vydala do Černice, kde proběhlo ladění tónů a 19. května byly zahájeny opravy na nástroji ve Frymburku. Hned následující den, 20. května, se Václav Marek vydal do Benešova, kde provedl několik oprav na zdejších nástroji. V měsíci květnu navštívil varhanář také Svatou Trojici u Trhových Svinů, z důvodu prohlídky rozebraného nástroje. Hojný na opravy byl měsíc červen. Byl započat výjezdem opraváře do Malont, kde se uskutečnilo ošetření nástroje xylamonem. Dále proběhlo v rodném městě Václava Marka, ve Vyšším Brodě, v kostele svatého Bartoloměje stěhování kláves. Drobné opravy byly provedeny také na nástrojích v Benešově, v Blansku, v Přední Výtoni a ve Frymburku. Do jihočeského městečka Frymburk se znovu vydal Václav Marek společně s kolegou Danielem Pilátem 7. října. Byla provedena velká oprava varhan a k předání nástroje došlo při biřmování. S kolegou Danielem Pilátem byla v měsíci říjnu provedena také oprava v kostele svatého Víta v Českém Krumlově. Proběhla oprava pedálu a píšťal a další drobné práce. O další drobnou opravu se postaral Václav Marek ve stejný měsíc v Blansku. V listopadu došlo k přivezení harmonia s perkusemi na opravu do obce Frymburk. Společně s nadaným muzikantem Lukášem Krutským se dvojice postarala o vyndání píšťal, čištění po malování a přípravu varhan na svěcení kostela ve Vyšším Brodě v cisterciáckém klášteře. V prosinci se vydal Václav Marek s přítelkyní Ivetou, která mu s opravami pomáhala, do Pištína u Českých Budějovic, kde společně provedli čištění zacpaných píšťal a stěhování

¹⁰⁴ Deník Václava Marka, 2011.

výpustky. Dvojice se také věnovala zaučování varhaníka na seřizování varhan. Poslední opravu tohoto roku provedl Václav Marek společně s kolegou Danielem Pilátem. Jednalo se o ladění jazyků v kostele svatého Víta v Českém Krumlově.¹⁰⁵

Rok 2013

První opravě roku 2013 se věnoval Václav Marek s kolegou Danielem Pilátem. Jednalo se o opravu nástroje v Rychnově nad Malší. Další oprava tohoto roku byla Václavu Markovi nabídnuta v lednu. Byl vyzván, aby přijel do Jindřichova Hradce a provedl zde opravu nástroje. Pro nedostatek času ji Václav Marek odmítl. Až o dva měsíce později, v lednu, se vydal pan Marek s Danielem Pilátem do kostela svatého Víta v Českém Krumlově a společně se postarali o ladění jazyků. V týž měsíc se věnoval Václav Marek ještě opravám nástrojů v Rychnově u Nových Hradů a v Horní Stropnici. Poslední oprava měsíce března se uskutečnila za spoluúčasti Daniela Piláta a konala se v Boršově u Českých Budějovic. V dubnu roku 2013 došlo k velké opravě varhan v Rožmberku nad Vltavou. V červnu provedl Václav Marek ošetření varhan ve Frymburku xylamonem. 19. června dostal varhanář nabídku na postavení a opravy nástroje v kostele svaté Trojice v Trhových Svinech. S Danielem Pilátem se 22. června vydal do Blanska a společně zde započali práce na místním nástroji. Od června do července pracoval Václav Marek společně s Lukášem Krutským na kompletním čištění a ladění malých varhan v cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě. V červenci téhož roku se dále Václav Marek postaral o opravu nástroje v Rychnově u Nových Hradů. S kolegou Danielem Pilátem se dvojice 6. července znovu vydala do Blanska, kde bylo provedeno několik drobných oprav na nástroji. Dokončení oprav v Blansku bylo 3. srpna téhož roku. Na nástroji zbývalo jen seřídít otáčky motoru a lépe nástroj naladit. Pro vedra to nebylo možné dokončit. Václav Marek a Dan Pilát se znovu vydali do Blanska 17. srpna. Věnovali se zde otočení směru otáček ventilátoru na správný, došlo tak k tiššímu chodu motoru, dále se zabývali rychlostí a dostatečností proudění vzduchu do měchu. V srpnu bylo také provedeno částečné uvedení do provozu nástroje v Malontech. Byly zde rozeschlé ventily po dlouhých horkách. Opravu bylo možné provést až po deštích. Pro velká sucha byla také odmítnuta oprava nástroje v Nových Hradech. 29. srpna se k Václavu Markovi připojil František Krabatsch, varhaník kostela v Rožmberku nad Vltavou, a společně se postarali o připojení nového ventilátoru na kůru kostela svatého Mikuláše ve městě Rožmberk nad Vltavou. V září 2013 se Václav Marek za pomoci své přítelkyně Ivety postaral o zprovoznění nástroje

¹⁰⁵ Deník Václava Marka, 2012.

v Nových Hradech. O měsíc později se vydal varhanář do Dolního Dvořiště, kde bylo nutné vyměnit klávesu v pedálu. Další spolupráce s Danem Pilátem se konala v Malontech, kde došlo ke zprovoznění nástroje po dvouletém odmlčení. 8. listopadu proběhlo v Blansku usazení mechaniky klávesnice. Poslední oprava roku 2013 proběhla v malé obci Malonty.¹⁰⁶

Rok 2014

V lednu roku 2014 nabídl po dohodě s památkáři Václav Marek opravu nástroje obci Cep u Českých Budějovic. Obec mu ale neodpověděla, proto se oprava nekonala. Na jaře roku 2014 proběhla oprava nástroje ve Svaté Trojici u Trhových Svinů. Mezi měsíci únorem a březnem se věnoval Václav Marek nástroji v Olešnici u Českých Budějovic. Na nástroji provedl opravu a nátěr pedálnice, byly dodány nové klávesy a pět nových pružin. Další oprava proběhla v kostele svatého Víta v Českém Krumlově za asistence Daniela Piláta. Byl proveden nástřik malých varhan, podlahy a celého kůru dřevosanem. 15. června došlo ve Svaté Trojici u Trhových Svinů k předání opravených varhan. O předání se postaral Václav Marek společně s přítelkyní Ivetou. Prvně zazněly varhany při dvou mších, kterých se zúčastnilo 200 a 150 lidí. Následovala výměna ventilátoru a další drobné opravy v Olešnici u Českých Budějovic. V červnu se uskutečnila oprava zaseklé mixtury ve Svěrázu. Následující měsíc se Václav Marek postaral ve Svaté Trojici u Trhových Svinů o oplechování dveří proti myším a o kontrolu nástroje. Nástroj byl ve výborném stavu. Ve stejný měsíc byla provedena také oprava varhan v Omleničce. V měsíci srpnu se konal v kostele v Rožmitále na Šumavě koncert pro 4 ruce, za tímto účelem byla Václavem Markem provedena drobná oprava nástroje. Další oprava se konala v Černé v Pošumaví. Jednalo se o opravu a rozehrání nástroje. Třetí opravu v měsíci srpnu provedl pan Marek s přítelkyní Ivetou. Oprava se konala v Dobré Vodě u Horní Plané. Dvojice se postarala o menší opravy nástroje. Další malá oprava se uskutečnila ve Svaté Trojici u Českých Budějovic. První opravu v měsíci září provedl Václav Marek v Olešnici u Českých Budějovic. V září proběhla oprava pedálu, další opravy na tomto nástroji byly provedeny po Vánocích. Následovala oprava nástroje v Dobré Vodě u Horní Plané, kde někdo namazal mechaniku vazelínou. Ve stejný měsíc se Václav Marek vydal do Hodňova z důvodu prohlídky místních varhan. Jednalo se o nehrající nástroj. O opravu a ošetření nástroje proti červotoči neměl nikdo zájem. V listopadu se Václav Marek s Ivetou postarali o několik drobných oprav na nástroji v Olešnici u Českých Budějovic. Jednalo se o čištění, lepení rozklížených píšťal, namočení a nařtení emulzí a ošetření nástroje proti červotoči. V prosinci

¹⁰⁶ Deník Václava Marka, 2013.

se vydal Václav Marek do hudební školy v Kaplici, kde došlo k naladění nástroje. Následoval výjezd do Pohorské Vsi. Varhanář společně s Ivetou opravili harmonium od P. Leitnera z Haslachu. Harmonium bylo převezeno do Pohorské Vsi, kde se na něj prvně hrálo při mši vánoční 25. prosince 2014 v 16 hodin. Ve volných chvílích se Václav Marek postaral o opravu harmonia od Daniela Piláta. Kromě opravy byl proveden také nátěr. V prosinci opravil Václav Marek ještě své vlastní harmonium značky Mauracher.¹⁰⁷

Rok 2015

V únoru roku 2015 nabídl Václav Marek opravu chórových varhan ve Zlaté Koruně. Nabídka nebyla potvrzena. Ve stejný měsíc se dále v Trhových Svinech zabýval pan Marek rozebráním klavíru pro převoz jinam. 9. dubna byly zahájeny opravy nástroje v Olešnici u Trhových Svinů. Došlo k rozebrání píšťalového fondu, odvozu dřevěných píšťal na čištění a napuštění. Nástroj byl ve velké míře poškozen červotočem. Dále zde byla zlámaná píšťala. V květnu zavítal opravář do obce Zátoň, kde došlo k rozebrání nástroje. V květnu provedl Václav Marek ještě drobnou opravu na nástroji ve Svaté Trojici u Trhových Svinů. O měsíc později se uskutečnila oprava harmonia značky Petrof v Olešnici u Českých Budějovic. Do obce Olešnice se v tentýž měsíc vydal Václav Marek ještě jednou, tentokrát s přítelkyní Ivetou. Došlo ke zprovoznění hodin a zvonění, byl zaveden nový vypínač a část elektriky, dále proběhla oprava opadaných potahů kláves a několik dalších drobných oprav. Nakonec byl nástroj ošetřen proti červotoči xylamonem. Všechny opravy na tomto nástroji byly dokončeny 17. července 2015. O čtyři dny později byla nabídnuta Václavu Markovi oprava nástroje v obci Majdalena. V měsíci červenci se věnoval Václav Marek ještě několika opravám nástroje v Malontech. V srpnu proběhly dvě opravy. První oprava se konala ve Svaté Trojici u Trhových Svinů. Proběhlo oříznutí hřebínku. Druhá oprava proběhla v Rožmitále na Šumavě, kde byly vyschlé míšky. Během léta 2015 byla velká sucha, což není příznivé pro varhany. Horka poznamenala varhany ve Svaté Trojici, v Malontech, v kostele svatého Bartoloměje ve Vyšším Brodě, v cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě, ve Frymburku, v Trhových Svinech a v několika dalších obcích a městech. Další drobnou opravu provedl Václav Marek v jihočeské obci Frymburk. Během září volali Václavu Markovi ohledně oprav nástrojů z Benešova nad Černou, z Přídolí a ze Svatého Tomáše. V říjnu se Václav Marek vydal do Benešova nad Černou. Na místním nástroji se uskutečnilo několik oprav. Varhanář se postaral o rozhybání vyschlých míšek, obroušení šesti kusů šroubů v pedálové vzdušnici, našroubování vytočené

¹⁰⁷ Deník Václava Marka, 2014.

kuželky a o několik dalších oprav. V Přídolí u Českého Krumlova provedl Václav Marek opravu nástroje 13. října 2015. Nástroj v Přídolí byl po dokončení několika oprav v perfektním stavu. Následovala práce na nástroji v městečku Weitersfeldenu. Václav Marek společně s Lukášem Krutským vyrazili do rakouského městečka 17. října a provedli zde několik oprav na místních suchem vyschlých varhanách. Ve stejný den se vydala dvojice do nedaleké rakouské obce Liebenau. Opraváři varhan udělali několik drobných oprav a bylo jim nabídnuto vyčištění nástroje a ladění. Po výjezdu do rakouských měst se Václav Marek opět vrátil do České republiky, kde se první oprava po návratu konala 30. října v Trhových Svinech. Po opravení byly místní varhany ve výborném stavu. Na další opravě se opět společně s Václavem Markem podílela také jeho přítelkyně Iveta. 13. listopadu společně započali několik oprav na nástroji ve Svatém Tomáši. Opravy byly dokončeny o dva dny později, 15. listopadu. I v měsíci prosinci se Václav Marek zasloužil o celou řadu oprav. 22. prosince se uskutečnilo ladění nástroje v kostele svatého Víta v Českém Krumlově společně s Danielem Pilátem. Ladění proběhlo také v cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě. Tentokrát pomohl Václavu Markovi vyšebrodský varhaník Lukáš Krutský. Kromě ladění byly na nástroji provedeny i menší opravy. O několik dní později, 25. prosince, se věnoval Václav Marek rozhybání kuželky na nástroji v Olešnici. Dále byla v prosinci nabídnuta panu Markovi stavba rozebraného nástroje v Netolicích. Společně s Lukášem Krutským se vydal Václav Marek 30. prosince na prohlídku rozebraných varhan do Netolic. Václav Marek odmítl předělat nástroj na mechaniku.¹⁰⁸

Rok 2016

Následoval rok 2016 a další řada oprav. První oprava tohoto roku proběhla 3. února v často navštěvované Olešnici. Po obhlídce nástroje v Žumberku se rozhodl Václav Marek nabídnout své služby a zprovoznit místní nástroj. Na nabídku nedostal odpověď. Další oprava se konala ve Svatém Kameni. Bylo zde upadlé vedení dřevěných abstraktů a povolil klíž. V měsíci březnu se vydal Václav Marek do Horního Dvořiště za účelem fotografování nástroje. Velká oprava byla provedena v obci Cetviny 29. dubna. Proběhlo seřizování registru, který se nevracel a dále intonace a ladění některých píšťal a lepení díry ve šlapacím měchu. Varhany byly v celkem dobrém stavu. Do Cetvin se varhanář vydal znovu v květnu. Tentokrát bylo třeba proříznutí a zalepení slepého vzduchovodu. Stav nástroje se zlepšil, ale vzduch stále někde utíkal. Následovala oprava v Benešově nad Černou 23. května. Nástroj zde byl ošetřen

¹⁰⁸ Deník Václava Marka, 2015.

xylamonem proti červotoči a provedeny byly další drobné opravy. O dva dny později, 25. května, se Václav Marek společně s Danielem Pilátem vydali do kostela v Zátoni. Opraváři byli objednáni v důsledku úniku měchu, ten byl vyschlý. Nástroj byl bez problémů, bez červotoče a dobře ladil. Poslední květnový den se vydal Václav Marek do Svaté Trojice u Trhových Svinů. Postaral se o čištění zanesené píšťaly, rovnání řady nahnutých píšťal, nasazení tří drátků do vidliček a o sanaci. Nástroj byl drobně zasažen červotočem, především boky pedálových píšťal. Václav Marek posoudil varhany jako perfektně hrající. Ve stejný den se ještě postaral Václav Marek o ošetření varhan v Olešnici. Červotočem byly zasaženy především pedálové abstrakty vedené pod podlahou. Proběhlo i ladění nejhlubších píšťal. S přítelkyní Ivetou se vydal varhanář v červnu do Svatého Jána nad Malší. Dvojice měla za úkol provést kontrolu nástroje před laděním. Až na drobné zásahy červotoče byl stav nástroje posouzen jako výborný. Do Svěrázu se vydal Václav Marek 25. července společně s varhaníkem Danielem Pilátem. Na nástroji byly nalezeny pouze drobné vady. Bez problémů byla na varhany odehraná mše svatá. Následovalo několik výjezdů do Svatého Jána nad Malší s přítelkyní Ivetou. První výjezd se konal 6. července. Dvojice se postarala o ladění celého nástroje s výjimkou pedálů, částečné vysátí a nástřik nástroje proti červotoči. Znovu se na toto místo vydala dvojice 4. srpna z důvodu instalace prodloužení chodu měchu. Ve stejný den čekala dvojici ještě kontrola nástroje v Besednici. Nástroj byl ve velké míře napaden červotočem, proto Václav Marek slíbil, že se znovu dostaví na jaře roku 2017 a postará se o ladění a ošetření nástroje proti červotoči. 4. srpna se vycestoval Václav Marek do Soběnova, aby si prohlédl místní nástroj. Po obhlídce se rozhodl, že nástroj nebude opravovat. Řada píšťal na nástroji bylo zničených, některé dokonce chyběly. Varhanář usoudil, že na nástroji by bylo příliš práce. Další oprava v tomto měsíci proběhla v Malontech 27. srpna. V listopadu roku 2016 byla Václavu Markovi nabídnuto ladění a vyčištění nástroje v rakouském městě Liebenau. Václav Marek práci na nástroji odmítl, z důvodu nepřístupnosti. Následující oprava se konala v Rožmitále na Šumavě. Bylo zde zapotřebí připravit nástroj na koncert. Několik pedálových kláves bylo nefunkčních, jinak byl nástroj v pořádku. O několik dní později se vydal Václav Marek do Hořic na Šumavě. Následovala velká práce na nástroji v obci Malonty. Bylo třeba vyměnit ventilátor na místním nástroji. Ventilátor byl do malontského kostela převezen z kláštera ve Vyšším Brodě. Po převezení ventilátoru se Václav Marek rozhodl na několik měsíců opravy přerušit.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Deník Václava Marka, 2016.

Rok 2017

Znovu se varhanář vrátil k opravám varhan v březnu roku 2017, kdy se postaral o zprovoznění zničeného ukazatele výšky měchu a vymezení rozmezí šipkami na malých varhanách v klášteře ve Vyšším Brodě. V dubnu roku 2017 byla Václavu Markovi nabídnuta oprava provázku u ventilátoru na nástroji v malé obci u Českého Krumlova, v Kájově. Tuto opravu varhanář odmítl. Následovala kontrola varhan, oprava, čištění a ladění nástroje v Besednici, kam se Václav Marek vydal společně s přítelkyní Ivetou. Společně se dvojice vydala také do Rychnova u Nových Hradů, kde nefungovaly některé tóny v pedálu a hodiny. Zahájení oprav a čištění nástroje v Besednici proběhlo 15. května. Jednalo se o velmi nepřístupný nástroj. Podle poznámek Václava Marka se jednalo o nejhorší varhany, které kdy dělal. Opravy byly dokončeny 28. června. Drobnou opravu provedli Václav Marek a Iveta na nástroji ve Svatém Jáně nad Malší. Jednalo se o opravu díry od myši a přidělení držáku měchu. Znovu se dvojice vydala do obce Svatý Ján nad Malší 9. července. Společně zkontrolovali měch varhan. Byla objevena nová díra. Dále bylo na nástroji zjištěno, že po uzavření regulačního přívodu vzduchu měch rychle padá. Václav Marek se rozhodl, že přenechá opravu varhan jiným varhanářům. Václav Marek považoval toto období za ukončení své opravářské činnosti. Nabídky na opravy varhan i nadále přicházely, ale Václav Marek většinu z nich odmítl. 27. července byla Václavu Markovi nabídnuta oprava nástroje v Husinci a 2. září obdržel varhanář nabídku na opravu varhan v Zátóni. Obě tyto nabídky Václav Marek odmítl.¹¹⁰ Dne 30. května představili Václav Marek společně s Lukášem Krutským oboje varhany opatství německému varhanáři Gerhardu Grenzingovi. Tento slavný varhanář, který má dílnu až v daleké Barceloně, navštívil Vyšší Brod z důvodu inspirace, kterou zde hledal, aby mohl své poznatky využít při stavbě varhan v Praze v katedrále svatého Víta.¹¹¹

Rok 2018

V dubnu roku 2018 získal Václav Marek nabídku na opravu nástroje v rakouském St. Oswaldu. Dlouho se rozmýšlel, jestli se do rakouského města vydá a pokusí se nástroj opravit. Nakonec se varhanář rozhodl, že se bude věnovat této opravě. Byla zde vypadlá píšťala, zaseklá mechanika. Také proběhlo ladění všech píšťal. V červenci byla Václavu Markovi opět nabídnuta oprava nástroje v Zátóni. Václav Marek nabídku na opravu znovu odmítl. 31. července se vydal Václav Marek do Hořic na Šumavě. Na místním nástroji se zasloužil

¹¹⁰ Deník Václava Marka, 2017.

¹¹¹ CISTERCIÁCKÝ KLÁŠTER VYŠŠÍ BROD. Vyšebrodské varhany jsou jedinečnou inspirací. In: *klastervyssibrod.cz* [online]. 5.6.2017 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.klastervyssibrod.cz/clanky/Vysebrodske-varhany-jsou-jedinecnou-inspiraci.html>.

o seřízení pneumatiky. Další drobné opravy provedl Václav Marek na nástroji ve Frymburku. Tato oprava byla jeho poslední. Následovaly ještě nabídky na opravy z Kájova a z Českého Krumlova. Obě nabídky Václav Marek odmítl.¹¹²

¹¹² Deník Václava Marka, 2018.

3 Opravy varhan dnes

V současnosti máme v České republice mnoho subjektů, starajících se o varhany. Nalezneme mezi nimi velké firmy i menší dílny.

Jednou z dílen, která se zabývá opravami varhan, je varhanářská dílna Robert Ponča VARHANY. Tato společnost byla založena varhanáři Robertem a Viktorem Pončou v roce 1999. Varhanářská dílna se nachází v blízkosti centra města Krnov-Kostelec. Hlavní činností dílny je stavba, rekonstrukce, restaurování a servis píšťalových varhan. Dále se společnost zabývá také výrobou varhanních dílů, píšťal, tvorbou nabídek, návrhů, posudků. Při návrhu a realizaci sakrálních interiérů a kulturních a společenských staveb spolupracuje dílna s architekty. Mezi významné opravy této firmy patří například rekonstrukce velkých varhan v Ludgeřovicích, přemístění a rekonstrukční úprava varhan v kostele Panny Marie Růžencové v Louce u Veselí nad Moravou a rekonstrukce velkých varhan na Janáčkově konzervatoři v Ostravě.¹¹³

V Kutné Hoře, kde má varhanářské řemeslo dlouhou tradici, působí menší varhanářská firma Organa, která vznikla sloučením dvou varhanářských dílen. Jedna dílna byla vedena Janem Tlučkem a druhá Josefem Melzerem. Od založení postavila tato firma přes 250 nástrojů. Dílnou byly postaveny například varhany v promoční aule pražského Karolina. V současnosti se firma, která čítá deset zaměstnanců, zabývá také restaurování historických varhan například z Českého Krumlova, Mladé Boleslavi a Kutné Hory.¹¹⁴

V Krnově se nachází dílna Václava Smolky. Mezi poskytované služby této dílny patří vše, co je spojeno s tvorbou varhan. Smolkova dílna se zabývá vývojem, konstrukcí a výrobou varhanních zařízení a součástí. Firma provádí také servisní a opravářské práce na varhanách včetně intonačních prací a ladění. Dílna opravila například chórové varhany v katedrále svatého Václava v Olomouci a nástroj v evangelickém kostele ve Frýdku.¹¹⁵

Restaurováním a stavbou varhan se zabývá varhanářská dílna Kánský – Brachtl, která byla založena v dubnu roku 1995. Dílna Jaromíra Kánského a Josefa Brachtla se zabývá stavbou moderních mechanických nástrojů určených do moderních prostor. Příkladem mohou být varhany v trapistickém klášteře v Novém Dvoře u Teplé nebo varhany v kostele Panny Marie ve Strašnicích v Praze. Dílna se věnuje také stavbě přesných replik varhan ze

¹¹³ PONČA, Robert. Robert Ponča Varhany. In: *ponca-organs.com* [online]. 9.6.2016 [cit. 25.2.2019]. Dostupné z: <http://www.ponca-organs.com/download/prospekt.pdf>.

¹¹⁴ ORGANA, s.r.o. In: *organa.cz* [online]. [cit. 25.2.2019]. Dostupné z: <http://www.organa.cz/organa.htm>.

¹¹⁵ SMOLKA, Václav. Varhany Krnov – Václav Smolka. In: *varhany.krnov.cz* [online]. ©2019 [cit. 16.1.2019]. Dostupné z: <http://varhany.krnov.net/>.

17. a 18. století. Příklad takových varhan nalezneme v kostele svatého Jana Křtitele v Hlučíně, v Humpolci a ve Smiřicích. Nejvýznamnější nástroj této dílny se nachází v Břevnovském klášteře v Praze.¹¹⁶

Nepřehlédnutelným varhanářem je Vladimír Šlajch. Tento muž se začal zabývat varhanami roku 1975, v té době byl varhanář na volné noze. Od malička se Vladimír Šlajch zajímal o auta, proto se rozhodl pro studium střední průmyslové školy strojní. Během prvního ročníku objevil kouzlo varhan a studium ukončil. První pokus vykonání talentové zkoušky na konzervatoř byl neúspěšný. Pan Šlajch pracoval rok u Pražského filmového podniku a poté byl přijat na Lidovou konzervatoř. Nejvíce ovlivnily Vladimíra Šlajcha varhany ve Zlaté Koruně. Vrcholem práce tohoto varhanáře jsou velké varhany v Bruchsalu a restaurování nástroje v Plasích. Dílna Vladimíra Šlajcha se nachází v Borovanech a byla postavena roku 1993.¹¹⁷ Nové nástroje, které vychází z této dílny, jsou tvořeny z klasických materiálů prvotřídní kvality tradičními řemeslnými a konstrukčními postupy. Firma lpí především na dodržování přísných kvalitativních parametrů, aby nedocházelo ke zvýšení počtu vyrobených a opravených nástrojů na úkor kvality.¹¹⁸

V současné době je v České republice mnoho lidí, kteří se zabývají opravou varhan. Bohužel, ne každý je dostatečně vzdělaný v této oblasti, a ne každý má pro tuto práci potřebný cit. Řada nástrojů je stále ve špatném stavu a jejich opravy a restaurování jsou v nedohlednu. Může se tak stát, že v nejbližší době budou tyto nástroje ztraceny. V současnosti probíhá řada výběrových řízení. Často jsou za výherce těchto řízení vybrány firmy nejlevnější na úkor kvality opravy. V České republice v současné době nepřichází příliš objednávek na stavbu nových varhan, proto se varhany staví často na objednávku zahraničních klientů.¹¹⁹

¹¹⁶ VARHANÁŘSKÁ DÍLNA KÁNSKÝ-BRACHTL. Historie dílny. In: *kansky-brachtl.cz* [online]. ©2012-2019 [cit. 10.1.2019]. Dostupné z: <http://www.kansky-brachtl.cz/www/onas/historie-firmy>.

¹¹⁷ TŮMA, Jaroslav. Vladimír Šlajch – Varhanář bez dílny je jako voják bez sirek. *Harmonie*. [online]. 2007, 9, 25-30. [cit. 5.3.2019]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/vladimir-slajch-varhanar-bez-dilny-je-jako-vojak-bez-sirek.html>.

¹¹⁸ ŠLAJCH, Vladimír. Stránka o varhanách a jejich restaurování. In: *vladimirslajch.cz* [online]. Poslední změna 14.8.2016 [cit. 7.1.2019]. Dostupné z: <http://www.vladimirslajch.cz/varhany/uvod.php>.

¹¹⁹ TŮMA, Jaroslav. Vladimír Šlajch – Varhanář bez dílny je jako voják bez sirek. *Harmonie*. [online]. 2007, 9, 25-30. [cit. 5.3.2019]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/vladimir-slajch-varhanar-bez-dilny-je-jako-vojak-bez-sirek.html>.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala amatérským varhanářstvím ve Vyšším Brodě, kterému se věnovali pánové Václav Marek a Jan Šnébergr. Cílem bylo shrnout co nejvíce informací o působení této varhanářské dvojice, o jejich životě a objasnit důležitost jejich práce. Mimo tuto problematiku jsem se také zaměřila na historii, stavbu a funkci varhan. Dále jsem zde uvedla také některé významné varhanáře či varhanářské firmy, které působily v minulosti, a několik dílen či větších firem, které se věnují opravám dnes. Hlavním zdrojem informací pro vypracování této bakalářské práce pro mě byl jeden z varhanářů, Václav Marek, který mi poskytl svou publikaci, deník a řadu dalších informací prostřednictvím rozhovorů.

Dle mého názoru byla práce amatérských varhanářů Václava Marka a Jana Šnébergra velmi přínosná. Jejich dobrosrdečnost spojená s šikovností je obdivuhodná. Díky vášni k varhanám se tato dvojice postarala o záchranu řady nástrojů směřujících k zániku. Během své varhanářské činnosti zavítali pan Marek a pan Šnébergr do více jak osmdesáti míst, a to často opakovaně, ve kterých zachránili celkem devadesát nástrojů (viz mapa a abecední seznam v Příloze č. 1). Chvályhodné je to, že dvojice všechnu varhanářskou práci dělala ve svém volném čase bez nároku na jakýkoli honorář.

Varhanní hudba je důležitou součástí hudebního života. Oprava a zachování starých nástrojů v kostele zvyšuje kvalitu chrámového hudebního života, ať už se jedná o bohoslužby či koncerty pořádané v kostelech a kláštorech.

Seznam použitých pramenů a literatury

1. ANDERLE, Jiří. Dr. Franz Isidor Proschko. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_frispr.xml.
2. BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. 2., oprav. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1984. 174 s.
3. CISTERCIÁCKÝ KLÁŠTER VYŠŠÍ BROD. Vyšebrodské varhany jsou jedinečnou inspirací. In: *klasteryssibrod.cz* [online]. 5.6.2017 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.klasteryssibrod.cz/clanky/Vysebrodske-varhany-jsou-jedinecnou-inspiraci.html>.
4. Deník Václava Marka, 1982–2018.
5. ELIÁŠEK, Jan. *Jižní Čechy*. 1. vyd. Český Krumlov: MCU, 2013. 92 s. ISBN 978-80-7339-217-8.
6. HANSOVÁ, Jarmila. Klášter Vyšší Brod. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_klasvb.xml.
7. HORYNA, Martin. Hudba v klášteře Vyšší Brod. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_hklavb.xml.
8. Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 12. 10. 2018.
9. Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 20. 10. 2018.
10. Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 4. 11. 2018.
11. Interview s Václavem MARKEM, varhanářem. Vyšší Brod 15. 11. 2018.
12. KOSTRHUN, Petr. Batěk, Oskar Emil. In: *ceskyhudebnislovník.cz* [online]. Poslední změna 27.1.2015 [cit. 20.3.2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=102.
13. KUDYZNUDY. Poutní místo Maria Rast am Stein u Vyššího Brodu. In: *kudyznudy.cz* [online]. Poslední změna 9.4.2019 [cit. 10.4.2019]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Aktivity/Poutni-misto-Maria-Rast-am-Stein-u-Vyssiho-Brodu.aspx>.
14. LYKO, Petr. *Varhanářská firma Rieger*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. 146 s. ISBN 978-80-7464-976-9.
15. MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 8. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997. 283 s. ISBN 80-7058-400-9.

16. ORGANA, s.r.o. In: *organa.cz* [online]. [cit. 25.2.2019]. Dostupné z: <http://www.organa.cz/organa.htm>.
17. PONČA, Robert. Robert Ponča Varhany. In: *ponca-organs.com* [online]. 9.6.2016 [cit. 25.2.2019]. Dostupné z: <http://www.ponca-organs.com/download/prospekt.pdf>.
18. SCHUSSER, František. Farní kostel svatého Bartoloměje ve Vyšším Brodě. In: *encyklopedie.ckrumlov.cz* [online]. ©2006-2019 [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_kossvb.xml.
19. SKVARIL, Jan. Hans Heinrich Mundt (1632-1691). In: *Sonusparadisi.cz* [online]. ©2015 [cit. 7.1.2019]. Dostupné z: <http://www.sonusparadisi.cz/en/blog/hans-heinrich-mundt-1632-1691/>
20. SMOLKA, Václav. Varhany Krnov – Václav Smolka. In: *varhany.krnov.cz* [online]. ©2019 [cit. 16.1.2019]. Dostupné z: <http://varhany.krnov.net/>.
21. SRB, Josef. *Dějiny hudby v Čechách a na Moravě* [online]. Praha: Matice česká, 1891. [cit. 8.12.2018]. Dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/D%C4%9Bjiny_hudby_v_%C4%8Cech%C3%A1ch_a_na_Morav%C4%9B.
22. SYROVÝ, Václav. *Kapitoly o varhanách*. 2., dopl. přeprac. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 151 s. Akustická knihovna Zvukového studia Hudební fakulty AMU, 3. ISBN 80-7331-009-0.
23. ŠLAJCH, Vladimír. Plasy. In: *vladimirslajch.cz* [online]. Poslední změna 14.8.2016 [cit. 7.1.2019]. Dostupné z: http://www.vladimirslajch.cz/varhany/zobraz_projekty.php?id=Plasy.
24. ŠLAJCH, Vladimír. Stránka o varhanách a jejich restaurování. In: *vladimirslajch.cz* [online]. Poslední změna 14.8.2016 [cit. 7.1.2019]. Dostupné z: <http://www.vladimirslajch.cz/varhany/uvod.php>.
25. TŮMA, Jaroslav. Odborná polemika: Varhany u svatého Mořice v Olomouci. Jaká je čeká budoucnost? In: *Operaplus.cz* [online]. 17.12.2017 [cit. 8.12.2018]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/odborna-polemika-varhany-u-svateho-morice-olomouci-jaka-ceka-budoucnost/>.
26. TŮMA, Jaroslav. Tentokrát jen glosa: O varhanách! In: *Operaplus.cz* [online]. 9.12.2018 [cit. 14.12.2018]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/tentokrat-jen-glosa-o-varhanach/>.
27. TŮMA, Jaroslav. Vladimír Šlajch – Varhanář bez dílny je jako voják bez sirek. *Harmonie*. [online]. 2007, 9, 25-30. [cit. 5.3.2019]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/vladimir-slajch-varhanar-bez-dilny-je-jako-vojak-bez-sirek.html>.
28. VARHANÁŘSKÁ DÍLNA KÁNSKÝ-BRACHTL. Historie dílny. In: *kansky-brachtl.cz* [online]. ©2012-2019 [cit. 10.1.2019]. Dostupné z: <http://www.kansky-brachtl.cz/www/onas/historie-firmy>.

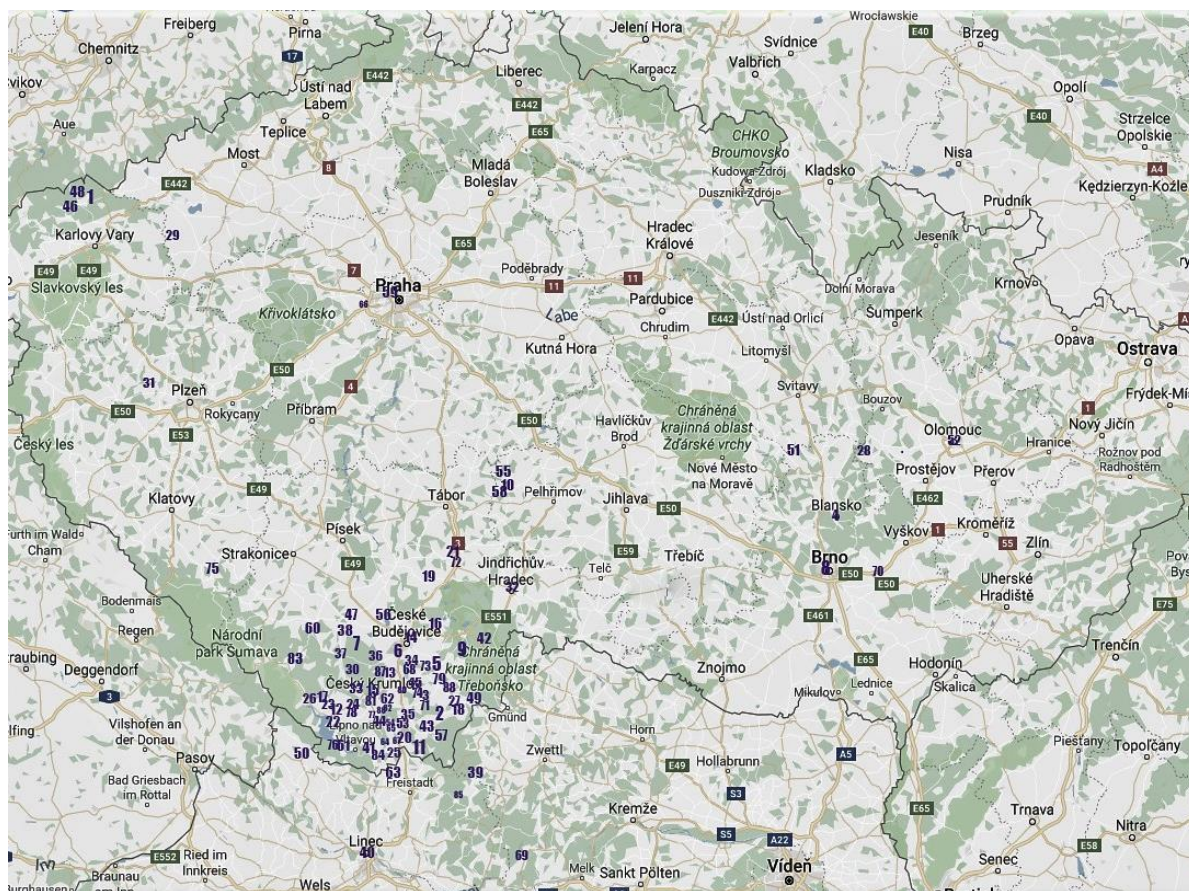
29. VIČAR, Jan. Varhany a jejich funkce v Čechách a na Moravě 1600-2000: in honorem Jiří Sehnal. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 171 s. Kritické edice hudebních památek, 5. ISBN 80-244-0610-1.
30. VYŠŠÍ BROD. Statistické údaje. In: *mestovyssibrod.cz* [online]. ©2019 [cit. 15.1.2019]. Dostupné z: http://www.mestovyssibrod.cz/statisticke-udaje_22.html.
31. VYŠŠÍ BROD. Stručná historie města. In: *mestovyssibrod.cz* [online]. ©2019 [cit. 15.1.2019]. Dostupné z: http://www.mestovyssibrod.cz/strucna-historie-mesta_55.html.

Seznam příloh

Příloha č. 1	Abecední seznam oprav a jejich lokace (Upraveno dle dat z deníku Václava Marka).	50
Příloha č. 2	Václav Marek u chórových varhan v klášteře ve Vyšším Brodě (Foto archiv Václava Marka).	53
Příloha č. 3	Václav Marek během stavby varhan v Cetvinách (Foto archiv Václava Marka).	54
Příloha č. 4	Václav Marek a Lukáš Krutský se stavitelem varhan Gerhardem Grenzingerem ve Vyšším Brodě (Foto archiv Václava Marka).	54
Příloha č. 5	Kronika varhan Č. K. 1982-2015 (Foto autor).	55
Příloha č. 6	Deník Václava Marka (Foto autor).	55
Příloha č. 7	Jan Šnéberger v Dobré Vodě u Českých Budějovic v roce 1996 (Foto archiv Václava Marka).	56
Příloha č. 8	Jan Šnéberger v roce 1993 (Foto archiv Václava Marka).	56
Příloha č. 9	Jan Šnéberger s kamarádem Karlem a páterem Pražanem na faře v Nejdku v roce 1987 (Foto archiv Václava Marka).	57
Příloha č. 10	Oprava varhan v Nejdku v roce 1988 (Foto archiv Václava Marka).	57
Příloha č. 11	Oprava varhan v Nových Hamrech v roce 1988 (Foto archiv Václava Marka).	58
Příloha č. 12	Oprava varhan ve Střížově (Foto archiv Václava Marka).	58
Příloha č. 13	Varhany v Nejdku po opravě a nátěru v roce 2010 (Foto archiv Václava Marka).	59

Přílohy

Příloha č. 1 Abecední seznam oprav a jejich lokace (Upraveno dle dat z deníku Václava Marka).

1. Abertamy – oprava v roce 1988
2. Benešov nad Černou – opravy v letech 1985, 2011, 2012, 2015, 2016
3. Besednice – opravy v letech 2010, 2011, 2016, 2017
4. Blansko – opravy v letech 1985, 2009, 2012, 2013
5. Borovany – oprava v roce 1988
6. Boršov nad Vltavou – oprava v roce 2013
7. Brloh – oprava v roce 1985
8. Brno – oprava v roce 2006
9. Cep u Českých Budějovic – oprava v roce 2014
10. Cedoraz – oprava v roce 1988
11. Cetviny – opravy v letech 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2016
12. Černá v Pošumaví – opravy v letech 1985, 1999, 2002, 2003, 2014
13. Černice – opravy v letech 2010, 2012
14. České Budějovice – oprava v roce 1994

15. Český Krumlov – opravy v letech 1988, 2002, 2004, 2005, 2008, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015
16. Dobrá Voda u Českých Budějovic – opravy v letech 1996, 2011, 2012
17. Dobrá Voda u Horní Plané – opravy v letech 1984, 1992, 1998, 2014
18. Dobrá Voda u Nových Hradů – opravy v letech 1990, 2002
19. Dolní Bukovsko – oprava v roce 1988
20. Dolní Dvořiště – opravy v letech 1988, 2002, 2007, 2009, 2010, 2011, 2013
21. Dráčov – oprava v roce 2001
22. Frymburk – opravy v letech 1988, 1998, 1999, 2000, 2001, 2004, 2012, 2013, 2015
23. Hodňov – opravy v letech 1984, 2014
24. Hořice na Šumavě – opravy v letech 1988, 2003, 2004, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2016, 2018
25. Horní Dvořiště – oprava v roce 2006
26. Horní Planá – oprava v roce 1984
27. Horní Stropnice – opravy v letech 1988, 2013
28. Horní Štěpánov – oprava v roce 1988
29. Chmelištná – 1988
30. Chvalšiny – opravy v letech 1985, 2003
31. Jezná – oprava v roce 1996
32. Jindřichův Hradec – oprava v roce 2013
33. Kájov – opravy v letech 1988, 2005
34. Kamenný Újezd – opravy v letech 1993, 2012
35. Kaplice – opravy v letech 1985, 1992, 2000, 2001, 2010, 2011, 2014
36. Křemže – oprava v roce 1996
37. Ktiš – oprava v roce 1985
38. Lhenice – oprava v roce 1986
39. Liebenau – oprava v roce 2015
40. Linec – oprava v roce 2010
41. Loučovice – opravy v letech 1983, 2000
42. Majdalena – oprava v roce 2015
43. Malonty – opravy v letech 1985, 2008, 2010, 2011, 2012, 2013, 2015, 2016
44. Malšín – opravy v letech 1982, 1990, 1992, 1998, 2007, 2011, 2012
45. Markvartice – opravy v letech 1998, 1999, 2006
46. Nejdek – opravy v letech 1985, 1986, 1996, 1998, 2003, 2010

47. Netolice – oprava v roce 2015
48. Nové Hamry – opravy v letech 1988, 1998
49. Nové Hrady – oprava v roce 2013
50. Oeping – oprava v roce 1996
51. Olešnice – opravy v letech 2014, 2015, 2016
52. Olomouc – oprava v roce 2000
53. Omlenice – oprava v roce 2011
54. Omlenička – opravy v letech 1985, 1999, 2006, 2014
55. Pacov – oprava v roce 1988
56. Pištín – opravy v letech 2011, 2012
57. Pohorská Ves – oprava v roce 2014
58. Pošná – oprava v roce 1988
59. Praha Břevnov – oprava v roce 1988
60. Prachatice – opravy v letech 1988, 1999
61. Přední Výtoň – opravy v letech 1984, 1990, 1995, 2008, 2012
62. Přídolí – opravy v letech 2005, 2006, 2015
63. Reichenthal – opravy v letech 1992, 1996, 2003
64. Rožmberk nad Vltavou – opravy v letech 1987, 2013
65. Rožmitál na Šumavě – opravy v letech 1988, 2006, 2008, 2009, 2010, 2014, 2015, 2016
66. Rudná – opravy v letech 1987, 1996
67. Rychnov nad Malší – opravy v letech 1985, 1990, 1996, 2003, 2004, 2005, 2007, 2008, 2009, 2013, 2017
68. Římov – oprava v roce 1985
69. Sankt Oswald – oprava v roce 2018
70. Slavkov – opravy v letech 1990, 1992
71. Soběnov – oprava v roce 2016
72. Soběslav – oprava v roce 2001
73. Střížov – oprava v roce 1988
74. Svatý Jan nad Malší – opravy v roce 1988, 2016, 2017
75. Svatý Kámen – opravy v letech 2001, 2006, 2008, 2010, 2011
76. Svatý Tomáš – opravy v letech 2005, 2015
77. Svěraz – opravy v letech 1988, 1992, 2000, 2007, 2008, 2014, 2016
78. Světlík – opravy v letech 1985, 1994, 1998, 2000, 2001
79. Trhové Sviny – opravy v letech 2001, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016

80. Velešín – oprava v roce 1987
81. Větrní – opravy v letech 1988, 2005, 2006, 2007
82. Věžovatá Pláně – opravy v letech 1988, 2006, 2007
83. Volary – opravy v roce 1990
84. Vyšší Brod – opravy v letech 1985, 1986, 1992, 1999, 2000, 2003, 2005, 2012, 2013, 2015, 2017
85. Weitersfelden – oprava v roce 2015
86. Zátoň – opravy v letech 2006, 2015, 2016
87. Zlatá Koruna – oprava v roce 2015
88. Žumberk – oprava v roce 2016

Příloha č. 2 Václav Marek u chórových varhan v klášteře ve Vyšším Brodě (Foto archiv Václava Marka).

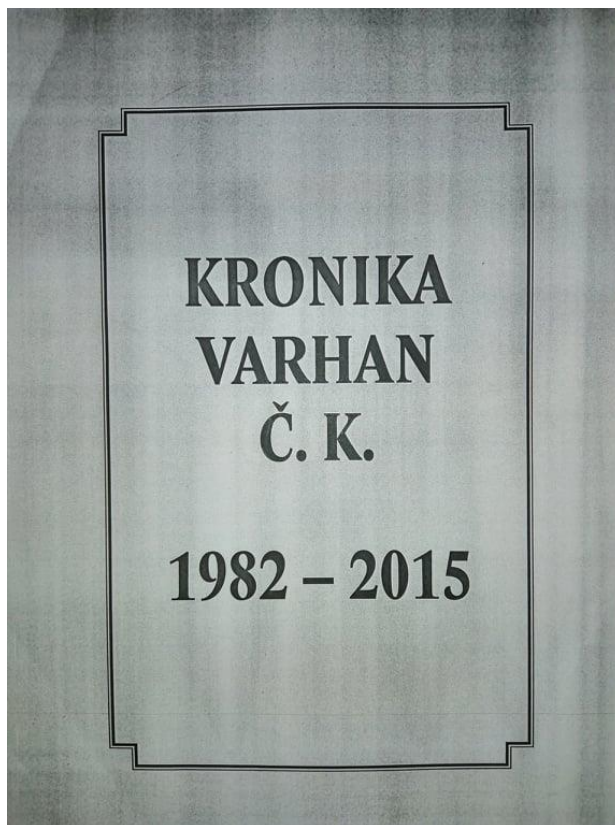
Příloha č. 3 Václav Marek během stavby varhan v Cetvinách (Foto archiv Václava Marka).

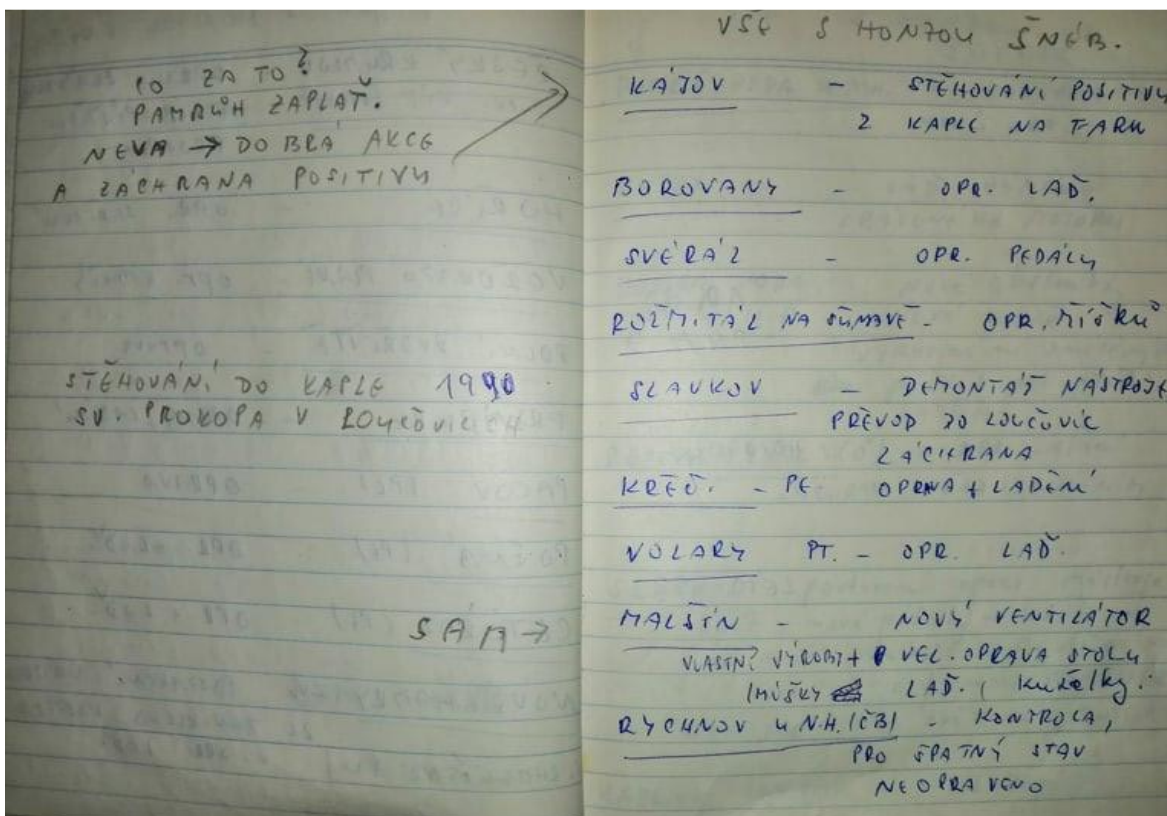
Příloha č. 4 Václav Marek a Lukáš Krutský se stavitelem varhan Gerhardem Grenzingerem ve Vyšším Brodě (Foto archiv Václava Marka).

Příloha č. 5 Kronika varhan Č. K. 1982-2015 (Foto autor).

Příloha č. 6 Deník Václava Marka (Foto autor).

Příloha č. 7 Jan Šnébergr v Dobré Vodě u Českých Budějovic v roce 1996 (Foto archiv Václava Marka).

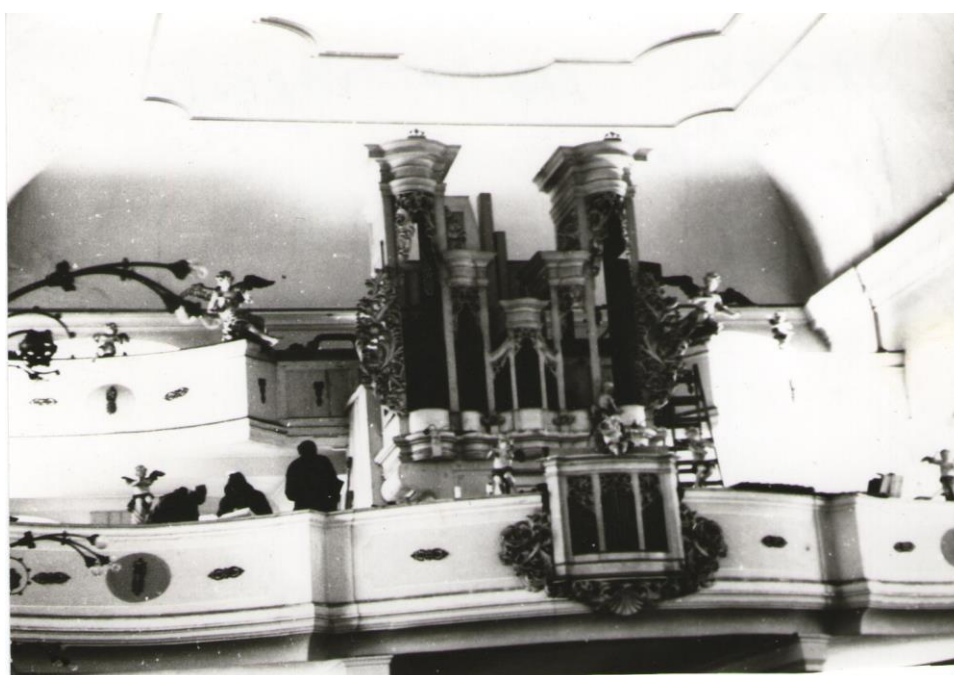
Příloha č. 8 Jan Šnébergr v roce 1993 (Foto archiv Václava Marka).

Příloha č. 9 Jan Šnébergr s kamarádem Karlem a páterem Pražanem na faře v Nejdku v roce 1987 (Foto archiv Václava Marka).

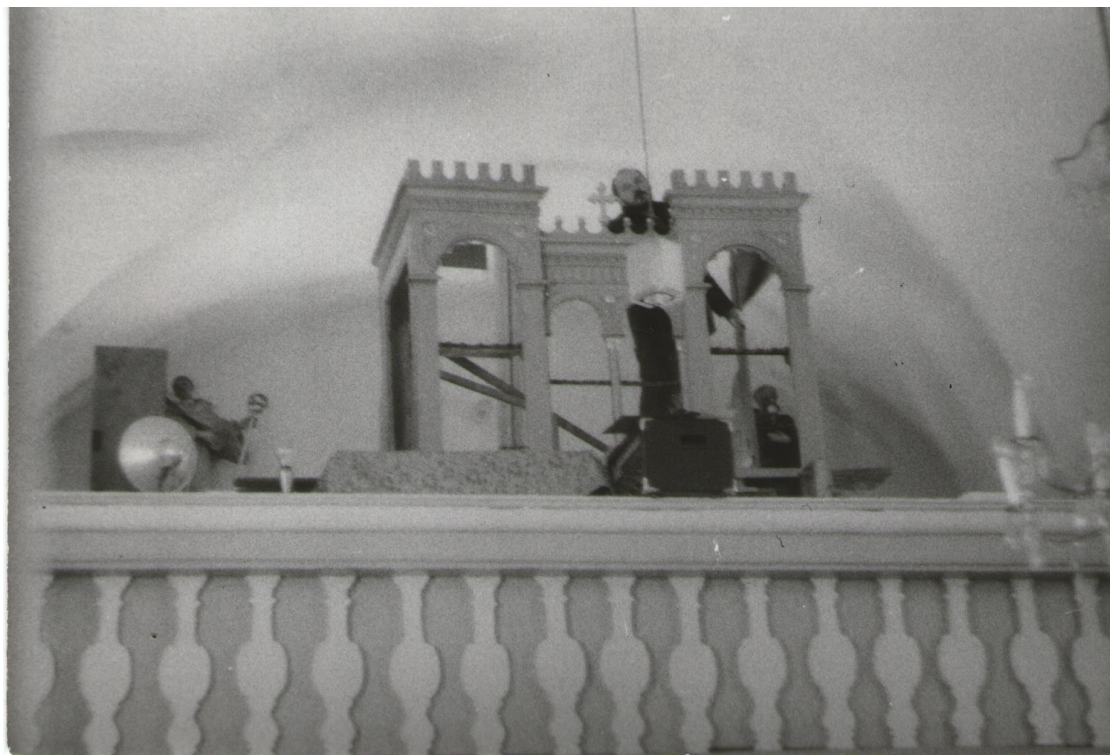
Příloha č. 10 Oprava varhan v Nejdku v roce 1988 (Foto archiv Václava Marka).

Příloha č. 11 Oprava varhan v Nových Hamrech v roce 1988 (Foto archiv Václava Marka).

Příloha č. 12 Oprava varhan ve Střížově (Foto archiv Václava Marka).

Příloha č. 13 Varhany v Nejdku po opravě a nátěru v roce 2010 (Foto archiv Václava Marka).

